Leto LXX Štev. 18 a V Ljubljani, v petek, 23. januarja 1942-XX Spedizione in abbonamento postale Poštnina plačana v gotovini Prezzo — Cena L 0.70

Naročnina mesečna 12 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.
Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.
Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001—4005.

Abbonamenti: Mese 12 Lire; Estero, mese 20 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P.: Lubiana 10.650 per gli abbonamenti: 10.349 per le inserzioni.
Filiale: Novo mesto

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.
Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Combattimenti in Cirenaica

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

In Cirenaica da ieri sono in corso combattimenti tra le formazioni motocorazzate italo-germaniche che hanno sferrato un attacco alle antistanti unità nemiche.

Formazioni aeree dell'asse intervenute in appoggio della azione terrestre hanno battuto intensamente e ripetutamente truppe in ritirata, concentramenti di mezzi, postazioni di artiglieria, depositi e centri logistici.

La aviazione germanica ha bombardato aerodromi e installazioni portuali della isola di Malta; alcuni incendi sono divampati. In combattimento un »Hurricane« è stato abbattuto. Una incursione avversaria su Tripoli non ha causato gravi danni.

Vojno poročilo št. 599

Boji v Cirenajki

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Od včeraj naprej so v teku v Cirenajki boji med italijanskimi in nemškimi oklepnimi skupinami, ki so sprožile napad na prednje sovražne postojanke. Letalske skupine Osi so podprle boj na zemlji in so večkrat živahno zadele čete, ki se umikajo, in zbirališča sredstev, topniških postojank, skladišč in oskrbovališč.

Nemško letalstvo je bombardiralo letališča in pristaniške naprave na otoku Malti; izbruhnilo je nekaj požarov. V boju je bilo sestreljeno eno letalo vrste »Hurricane«.

Sovražni polet na Tripoli ni napravil hude škode.

Berlin, 22. jan. AS. Vsi listi poudarjajo Hitlerjevo pismo generalu Rommelu ob priložnosti, ko ga je odlikoval z redom hrastovega lista z meči viteškega reda železnega križa, pripominjajoč, da je general Rommel 16. nemški vojak, ki je sprejel to visoko odlikovanje, ki ni samo v priznanje zaslug odličnega poveljnika, marveč tudi potrjuje uspeh taktičnega manevriranja italijansko-nemških sil proti mnogo močnejšemu sovražniku, čigar ofenziva se je sedaj ustavila.

Pred japonskim vdorom v Avstralijo

Splošni angleški umik na Malajskem polotoku se nadaljuje — Japonski napad na Novo Gvinejo

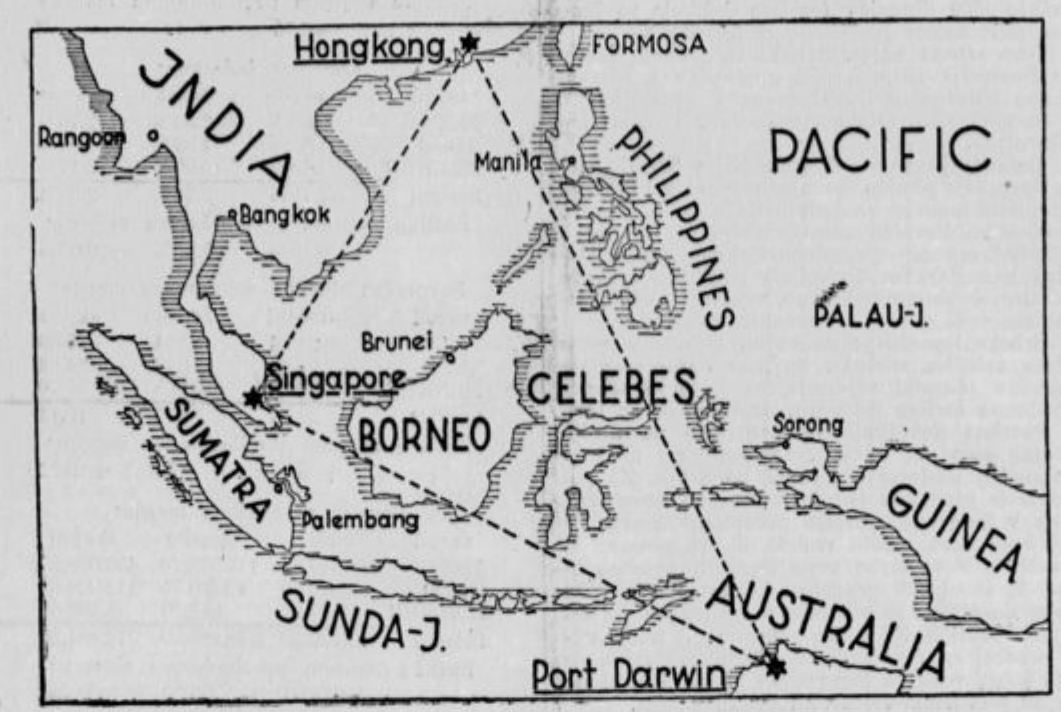

Šanghaj, 22. jan. AS. Dopisnik lista »Svenska Dagbladet« poroča, da so angleški krogi silno vznemirjeni zaradi napadov na Birmanijo in Novo Gvinejo. Napad na Novo Gvinejo je prav za prav uvod za japonski vdor v Avstralijo. Dejansko je včeraj avstralski predsednik vlade Curtin izjavil, da je Avstralija v neposredni nevarnosti.

Avstralska vlada je takoj ukazala, da od včeraj naprej ne sme biti več poslan noben avstralski vojak v Anglijo ali pa na Bližnji vzhod, ker Avstralija potrebuje vse svoje sile zase.

Bern, 22. jan. AS. Brzojavke iz Singapurja potrjujejo, da so angleške čete pospešile svoj umik, Japonci pa še kar naprej dovažajo nove čete.

Tokio, 22. jan. AS. Po zasedbi Malaje imajo japonski gospodarski krogi na razpolago velikanske količine kavčuka, okoli 52% svetovne proizvodnje, oziroma 850.000 ton letno. Mnogo kavčuka bodo dobili tudi iz Nizozemske Indije, ki ima 46% svetovne proizvodnje te dragocene surovine ali okoli 770.000 ton letno.

Tokio, 22. jan. AS. Po poročilih iz Malake so bili zadnja dva dneva srditi boji na številnih točkah severne Johore. Obkrožitev angleških sil se je še izpopolnila. Sedaj so japonske čete, ki napredujejo ob zahodni obali polotoka, premagale velik del angleških oklepnih sil.

Tokio, 22. jan. AS. Po srditih bojih so japonske čete na pohodu proti Mulmeinu premagale angleške čete, razpostavljene ob birmanski meji in v tem mestu. V Mulmeinu so imeli Angleži okoli 40.000 vojakov. Japonska letala so sestrelila štiri angleška letala: dve na letališču v Mulmeinu, dve pa na birmanski meji.

Šanghaj, 22. jan. AS. Po poročilih, ki jih je objavil avstralski dnevnik »Melbourne Herald«, je avstralski vojni kabinet takoj odpoklical v domovino vse avstralske letalce, ki sedaj služijo v angleškem letalstvu. Nevarnost za Avstralijo je prevelika in zato bi bila zamuda lahko usodna.

Veliki uspehi japonske mornarice

Tokio, 22. jan. AS. Mornariški minister admiral Šimada je dal pregled o dosedanjih uspehih japonske mornarice. Izjavil je, da japonsko ladjevje gospodari v Tihem oceanu, ob Malajskem polotoku, v Nizozemski Indiji in tja do zahodne obale Združenih držav. Japonska mornarica je doslej že potopila 9 bojnih ladij, 2 letalonosilki, 6 križark, 18 rušilcev, 26 podmornic in več manjših ladij, poškodovala pa 4 bojne ladje, 6 križark, 1 letalonosilko in 3 rušilce. Nadalje je bilo potopljenih 35 trgovskih ladij, poškodovanih 28, 81 pa je bilo zaplenjenih. Zbitih in poškodovanih je bilo 277 sovražnih letal. Od začetka vojne pa je japonska mornarica izgubila 4 rušilce, 4 minonosce, 3 podmornice, 4 prevozne ladje, 67 letal, 1 križarka pa je bila poškodovana.

Sovjetski poslanik v Tokiu gre na poročanje

Tokio, 22. jan. AS. Sovjetski veleposlanik v Tokiu, Smetanin, bo 24. januarja odpotoval iz Tokia v Moskvo, kjer bo poročal svoji vladi.

Nova Gvineja

je za Grönlandijo največji otok na zemlji in je od Avstralije oddaljena samo 150 km, ločí jo pa široka Torresova cesta. Obdana je s številnimi manjšimi otoki. Čez otok se v sredini razteza visoko gorovje, kjer so velika ležišča zlata. V zahodnem delu otoka je najvišji vrh visok skoraj 5000 m.

Klima na otoku je ekvatorialna in je zelo vroča in vlažna. Otok ima bujno rastlinstvo, izredno bogato pa so razvite razne vrste ptic.

Prebivalstvo je ob obali malajskega plemena, na gorovju pa žive domačini in sicer čistokrvni Papuanci. V ločenih delih so se ohranili še ljudožrski pritlikavci. Z otoka izvažajo zlasti kopro, kavčuk, zlato, baker, in biserne školjke, nekaj kave in kakava. Otok je leta 1526 odkril Portugalec Medeses, leta 1828 pa so zahodni del otoka prevzeli Nizozemci, vzhodni del otoka pa so Angleži prevzeli leta 1884

Japonsko prodiranje proti Rangoonu

Tokio, 22. jan. AS. O ofenzivi, ki se je pričela 17. januarja proti Birmi, poroča japonski glavni stan, da so japonske čete ponoči napadle sovražnika, ki je imel kakšnih 700 vojakov blizu Cowneandra, 27 km severovzhodno od Tavoya, in ga razpršili. Tavoy so zasedli že na večer 17. januarja. Takrat so ujeli 151 vojakov in sovražnik je imel 170 mrtvih na bojišču. Zajetih je bilo več gorskih topov, 329 topov in več 100 kosov avtomatskega orožja.

Rim, 22. jan. AS. Angleška uradna agencija skuša opravičevati angleške poraze v južnem delu Birmanije. Japonci prodirajo z juga, Tajci pa z vzhoda. Angleška agencija pravi, da je birmanska pokrajina Tenaserin ozka dežela med Tajsko in Indijskim oceanom in je zato prodiranje Japoncev v deželo dovolj lahko, ker je obramba pokrajine zaradi dolžine in ožine pretežka. Trenutno je sovražnik v premoči. Njegovo prodiranje narekuje potrebo, da se angleške čete hitro umaknejo. Ni mogoče še podati pregleda angleških izgub, ker se Angleži hitro umikajo.

Odbiti sovražni sunki na Krimu

Beg angleških skupin pri Agedabiji

Nemško vojno poročilo

Hitlerjev glavni stan, 22. jan. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na Krimu so se ponesrečili številni sovražni sunki proti obkoljevalni fronti pri Sebastopolu.

Na bojišču pri Doncu in na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča se obrambni boji pri velikem mrazu nadaljujejo. Mnogo sovražnih napadov je bilo odbitih, lastni protinapadi so bili uspešni.

Pred Petrogradom so se ponesrečili ponovni sovjetski poskusi za izpad.

V prelivu pri Kerču so bojna letala poškodovala z bombami veliko sovjetsko trgovsko ladjo.

Pri oboroženem izvidniškem poletu nad morjem okoli Anglije so nemška bojna letala pred škotsko obalo potopila 6000 tonsko trgovsko ladjo za prevoz premoga s 600 tonami. Pred angleško jugozahodno obalo je bila poškodovana večja trgovska ladja z bombo.

Bojna letala so na otoku pred Shetlandskimi otoki zadela z zadetki v polno razne vojaško važne naprave.

V Severni Afriki so nemške in italijanske tankovske skupine s presenetljivim sunkom napadle angleške sile pred našimi postojankami v Cirenajki. Sovražnik se je v begu umaknil proti Agedabiji.

Močne skupine nemškega in italijanskega letalstva so posegle v boj in bombardirale čete in zbirališča tankov. Na egiptski obali so bila angleška oskrbovališča zažgana.

Sovražnik je ponoči metal bombe na stanovanjske predele v severnozahodnem nemškem obrežnem ozemlju. Civilno prebivalstvo ni imelo izgub. Vojaške škode ni bilo. Pet angleških bombnikov je bilo sestreljenih.

V času od 11. do 20. jan. je angleško letalstvo izgubilo 36 letal, od tega 16 letal na Sredozemskem morju in v Severni Afriki. Ob istem času smo v boju proti Angliji izgubili 16 letal.

Berlin, 22. jan. AS. Uradna nemška agencija je izvedela iz vojaških virov, da so boljševiki na severnem odseku vzhodnega bojišča izvedli z osmimi bataljoni silovit napad proti nekemu kraju, ki so ga zasedle nemške čete in čigar posest je odločilna za gospodstvo na tem delu bojišča. Toda vsa ta množica ljudi se je z velikimi izgubami z nekaterimi oddelki začasno polastila tega kraja. Srditi boji so bili po hišah in ulicah pri mrazu 20 stopinj pod ničlo. Boljševiški napadalci, ki so prišli v ta kraj, so bili nato odbiti nazaj proti vzhodu. Na bojišču so pustili nad 600 mrtvih. Nemci so ujeli 100 sovjetov.

Helsinki, 22. jan. AS. V vojni je izgubila Finska doslej 72 % svojega trgovskega brodovja. Izgubila je 91 parnikov s skupno tonažo 315.000 ton.

Junaški italijanski protinapad na vzhodnem bojišču

Vzhodno bojišče, 22. jan. AS. Dopisnik agencije Stefani poroča z vzhodnega bojišča, da je pet sovjetskih divizij, in sicer tri pehotne in dve konjeniški na božični dan poskusilo predreti skozi prostor, ki ga drži divizija »Celere«. Sovjeti so bili krvavo odbiti, dočim so italijanske čete prešle v protinapad in zasedle one postojanke, ki so bile prej v ruskih rokah. Velike sovražnikove izgube so zelo zmanjšale njegov pogum tako, da je moral prenehati z ofenzivo in preurediti svoje sile, ki so bile zamenjane z novimi edinicami. Čez nekaj časa je sovražnik znova poskušal s celo vrsto napadov na odseku, ki ga drže italijanske čete. Te so seveda vse napade gladko odbile, brez ozira na zelo težavne življenjske okoliščine in dale čudovit dokaz smelosti ter moralne in tehnične superiornosti nad mnogo številnejših sovražnikom. Italijanski vojak mora prenašati silno oster mraz

Velik govor predsednika japonske vlade:

Japonska bo nadzorovala bogastvo Vzhodne Azije

Tokio, 22. jan. AS: Japonski ministrski predsednik Tojo je imel pred skupščino velik govor, v katerem je potrdil odločitev, posvetiti vse svoje moči izpolnitvi nalog, doseči vojne cilje in tako tudi izpolniti misel vladarjevo. Za nas je zelo prijetna misel, da so cesarske sile že v začetku vojne za večjo Azijo povsod strle nasprotnika in dosegle na vseh bojiščih sijajne zmage ter v kratkem času uničile sovražnikove strateške postojanke. Tudi proti čungkinški vladi smo postopoma povečali pritisk, dočim je naša obramba na severu trdna in varna. Moč in prestiž našega imperija sta bila konsolidirana tako na znotraj kakor na zunaj in to predvsem zaradi moči ljubljenega vladarja. Izraziti hočem dokaze hvaležnosti našim lojalnim in pogumnim oficirjem in vojakom cesarske vojske in mornarice, ki so junaško boreč se zmagoviti na vseh frontah.

Glavna naloga vojne, ki jo je začela Japonska, je zavarovati strateške postojanke v večji Aziji in spraviti pod japonsko nadzorstvo bogate in važne surovine ter tako pomnožili našo vojaško moč in se v tesnem sodelovanju z Nemčijo in Italijo pospešeno boriti do takrat, dokler ne bodo Združene države in angleški imperij prisiljeni na kolena. Združene države in angleški imperij sta državi, ki se hvalita, da imata največja bogastva in največjo oblast nad svetom. Tudi če sedaj doživljata poraze, ni težko uganiti, da se bosta ogorčeno upirali do konca in skušali spremeniti vojno usodo. Mi se moramo torej pripraviti na težave vseh vrst, ki jih bomo lahko premagali v bodočnosti, če se bomo zavedali, da bo vojna dolga in težka. Trdno smo odločeni nadaljevati vojno do zmage. Japonska sedaj čvrsto izpolnjuje svojo veliko nalogo, utrditi svoje vplivno območje v povečani Vzhodni Aziji.

Naš imperij hoče omogočiti vsaki deželi in vsakemu narodu v povečani Vzhodni Aziji, da bo lahko na svojem prostoru razvijal svoje posebne sposobnosti in hoče na ta način zavarovati skupno sožitje in blagostanje, temelječe na naravnih načelih. Takšen novi red se upira na obširen prostor in mora biti uresničen z vzajemno pomočjo in sodelovanjem različnih narodov in ras. Narodi, ki sodelujejo pri zgradnji novega reda, so tisti, ki jim je kljub velikemu bogastvu oviralo razvoj njihove lastne civilizacije in kulture izkoriščanje Združenih držav in Anglije v zadnjih sto letih. Sedaj pa bo nastopila nova doba, v kateri bo zgrajen nov svetovni red ob sodelovanju prijateljskih sil Japonske in Evrope. Vlada pa bo lahko popolnoma izvedla to delo le, če bo obrambo večje Vzhodne Azije nadzirala in upravljala Japonska sama.

Japonska vojska in mornarica sta že zasedli Hongkong, zavojevali večji del Filipinov, zasedli skoraj ves Malajski polotok in že nadzirata mnogo važnih strateških točk Nizozemske Indije. Filipinski narod bo razumel prave namene Japonske in sodeloval z Japonci kot zavezniki, Japonska pa mu bo dala privilegij neodvisnosti. Z Birmo ima Japonska drugačen namen kakor s Filipini. Če se bosta Nizozemska Indija in Avstralija še nadalje kazali sovražni proti Japonski, ju bomo brez usmiljenja pobili. Če pa bodo njuni narodi izrazili željo, sodelovati z nami, jim bomo nudili polno pomoč za njihov dobrobit in napredek. Obžalovanja je vredno, da se nam čungkinška vlada še naprej trmasto upira. Japonska bo ta režim definitivno uničila. Trdno sem prepričan, da je napočila ura, ko mora vseh 400 milijonov Kitajcev razumeti sedanji položaj in se pridružiti slavni nalogi, zgraditi skupnemu prospehu služečo večjo Vzhodno Azijo in enkrat za vselej zavarovati njeno neodvisnost pred Združenimi državami in Anglijo. Hvalevredno je, da so to razumeli narodi Mandžukua, Kitajske pod nankinško vlado in Tajske. Francoska Indokina sodeluje v isti namen. Globoko smo prepričani, da bodo naši zavezniki, posebno Italija in Nemčija skupno z Japonsko uspeli vpostaviti nov red na svetu. Vlada namerava storiti vse, kar je mogoče in potrebno za opredelitev in izvedbo teh načrtov in bo mobilizirala vse veščake, zahtevajoč od njih popolno in navdušeno sodelovanje.

Tokio, 22. jan. AS. Na koncu govora ministrskega predsednika je japonska vlada naznanila, da bo za pospešitev narodnega vojnega materiala stavila na razpolago vsa važna podjetja, zlasti tista, ki služijo vojni proizvodnji, delovne sile in potrebne kapitale. Pospešena bo tudi gradnja novih ladij. General Tojo je med drugim sporočil, da bo vlada podvzela široke mere za izboljšanje hrane, zdravstvenega skrbstva in vzgoje japonskega naroda.

Tokio, 22. jan. AS. Japonski finančni minister Okinori Kaya je izjavil pred parlamentom, da je končno razveljavljena valuta dolarskega in šterlingovega bloka. Proračun za prihodnje finančno leto znaša 8.698 milijonov jenov. Vojna na Tihem oceanu je povečala proračun, toda sodelovanje vsega naroda bo prebredlo vsako težavo.

Novi bolgarski poslaniki

Sofija, 22. jan. AS. Bolgarska vlada bo v kratkem imenovala tri nove opolnomočene ministre v Tokiu, Lizboni in Madridu.

Smrtna obsodba dveh francoskih vojakov

Pariz, 22. jan. AS. Pariško vojaško sodišče je obsodilo na smrt poročnika Garona in podnarednika Malleta, ki sta junija 1940 pri francoskem umiku iz mesta Abbevilla ubila 21 civilistov raznih narodnosti, ki so bili zaprti.

Nesreča angleškega letala

Madrid, 22. jan. AS. Kakor poročajo iz Algecirasa se je ponesrečilo angleško štirimotorno letalo, ki je opravljalo poštno službo med Gibraltarjem, Malto in Egiptom. Letalo je treščilo na tla blizu Tenerife. Deset članov posadke je mrtvih.

Južni Ameriki ne grozi nevarnost od trojne zveze

Berlin, 22. jan. AS. K poročilu s konference v Riu de Janeiru piše »Diplomatska in politična korespondenca«, da države Južne Amerike nimajo strahu pred grožnjami, s katerimi jih skuša Washington potegniti v vojno in da še vedno same odločajo o svoji usodi. One vedo, da so države trojne zveze po izjavi japonskega zunanjega ministra pripravljene spoštovati koristi južnoameriških republik pod pogojem, da se ne zadrže sovražno proti njim.

Japonska bo trgovala z Argentino

Buenos Aires, 21. jan. AS. Japonski poslanik Shu Tomii je imel v četrtek daljši razgovor z zastopnikom zunanjega ministra Rothejem. Uradno ni nič poznanega o vsebini teh pogovorov, šušlja pa se o tem, da je poslanik sporočil željo svoje vlade, naj se vkljub vojni nadaljuje trgovski provojno industrijo.

met z Argentinije in se po možnosti še poveča. Tokio bo zato organiziral velike konvoje.

Pred sporazumom v Riu de Janeiru

Lisbona, 22. jan. AS. Po večdnevnih živahnih posvetih v Riu de Janeiru, kjer se je na razne načine uveljavljal gospodarski pritisk Združenih držav, bi naj bile države Južne Amerike pristale na štiri točke, ki jih je predlagala washingtonska vlada.

Sprejem teh točkč bi bil prvi korak za skupno izjavo vseh južnih ameriških držav, ki bi si pridržale pravico, da nadaljujejo z lastno akcijo za obrambo svoje suverenosti, preden bi prelomile zveze z državami Osi, prav tako pa bi za te sklepe zahtevale odobritev ustavnih organov.

Pred burno sejo angleškega parlamenta

Zeneva, 22. jan. AS. Londonski dopisnik ženevskega lista »La Suisse« poroča iz Londona, da bo angleški parlament imel zelo burno sejo prihodnji teden, ko bo Churchill angleškemu parlamentu razlagal vojaški položaj. Churchill se bo moral zelo braniti zlasti pred obtožbami Avstralcev in pred angleškim javnim mnenjem, ki pravi, da ni angleška vlada ničesar primernega storila za obrambo v vzhodni Aziji.

Londonski dopisnik lista »Dagens Nyheter« pa poroča, da se Churchillova avtoriteta maje. Možje, ki bodo najbrž morali iz angleške vlade, so: Kingsley Wood, Green Wood, Simon in Praybason. Na seji parlamenta bodo obravnavali tudi položaj ministra za vojno proizvodnjo in govori se, da bo lord Beaverbrook prevzel to novo nalogo.

Priprave za proglasitev novih svetnikov

Vatikan, 22. jan. AS. Pred posebno kongregacijo je sedaj v teku 1011 razprav za proglasitev blaženih in svetnikov in sicer 949 proglasitev za blažene in 62 proglasitev za svetnike. Med blaženimi se tri razprave nanašajo na tri papeže in sicer na papeža Benedikta XIII., ki je umrl l. 1730, Pija IX., ki je umrl l. 1878 in Pija X., ki je umrl l. 1914. Za blažene se pripravlja proglasitev štirih kraljic in sicer Marije Kristine Savojske, kraljice Sicilije, ki je umrla l. 1836, Marije Klotilde Savojske, kraljice Sardinije, ki je umrla l. 1802, nadvojvodinje Magdalene Avstrijske, ki je umrla leta 1590, Ivane Valois, francoske kraljice, ki je umrla 1505 in Kuningunde, poljske kraljice, ki je umrla 1298.

Iz Srbije

Krediti za investicijska dela v novem srbskem proračunu. Poročali smo že, da je srbska vlada sprejela proračun za dosedanje proračunsko leto, ki se pokriva s koledarskim letom. Proračun predvideva okoli 5 milijard dohodkov in izdatkov. V njem so določeni tudi večji krediti za investicijska dela ter znašajo nad 79 milijonov dinarjev. Vsa investicijska dela, ki niso nujna, so odložili na poznejši čas. Največ investicijskih kreditov bo lahko porabilo poštno in brzojavno ministrstvo za nabavo telefonskega in brzojavnega materiala, avtomobilov in avtobusov ter ostalih prevoznih sredstev. Neredni izdatki po višini presegajo investicijske ter je v proračunu predvidenih v postavki skoraj 400 milijonov dinarjev. V glavnem obsegajo razne podpore, ki jih je treba izplačevati družinam vojnih ujetnikov in ostalim sirotam, ki jih mora sedaj rediti Srbija. Za te namene je v proračunu postavka 130 milijonov, za podpiranje beguncev 45 milijonov in za pojačanje javne varnosti 150 milijonov dinarjev.

Plač srbskemu uradništvu ni mogoče zvišati. V svojem poročilu, ki ga je imel pred vlado srbski finančni minister, je isti poudarjal, da z ozirom na sedanje stanje, v katerem se nahaja srbsko državno in narodno gospodarstvo, trenutno ni mogoče zvišati plač uradništvu, čeprav bi to bilo potrebno, ker so se cene raznim življenjskim potrebščinam zelo dvignile.

Kikinda je dobila novo policijsko stražo. Na zahtevo podbana za Banat je sestavljena nova policijska straža v Kikindi. Straža šteje poleg poveljnika, pet podoficirjev, 60 stražnikov in tri tajne policiste. Podoficirji imajo plačo 2000 dinarjev ter 250 dinarjev za ženo in po dvesto dinarjev za vsakega otroka. Plače stražnikov pa znašajo 1300 dinarjev ter iste doklade za ženo in otroke, kakor jih imajo podoficirji.

Nov srbski balet. Srbski skladatelj Svetomir Nastasijevič je izročil gledališču v Belgradu nov balet »V dolini Morave«. V gledališču so ga že uprizorili. Občinstvo je bilo z njim zelo zadovoljno.

Ustanavljanje novih industrij v Srbiji. Srbsko časopisje poroča, da nameravajo v Paračinu ustanoviti tovarno za izdelovanje svile. Z novo tovarno bo Paračin zelo pridobil ter bo dobil še bolj izraz novega industrijskega mesta. Dosedaj ima Paračin že veliko tekstilno tovarno Teokarovičevo ter steklarno, v kateri je bilo zaposlenih tudi precej slovenskih steklarjev.

Srbsko leposlovje po vojni. Te dni je nova srbska založba »Srbska knjiga« nanovo izdala Njegošev »Gorski vijenac«, ki je prva srbska leposlovna knjiga po vojni vihri lanskega leta.

Posebna dovoljenja za potovanja po Srbiji. Poročali smo že, da je srbski notranji minister zelo omejil možnost potovanja po Srbiji. Za potovanje je predvsem potrebno posebno dovoljenje, ki ga v Belgradu izdajajo posamezni kvarti. Za dovoljenje mora prositi vsakdo, ki želi potovati in to osebno. V to svrho mora izpolniti posebno listino, ki jo oblasti prodajajo po pet dinarjev. Za izdano dovoljenje je pravtako treba plačati pet dinarjev v kolekih. Za vsako potovanje je treba prositi posebej za dovoljenje, brez katerega sploh ne more kupiti voznega listka ali se pa tudi s kakšnim drugim prevoznim sredstvom podati na pot.

Iz Hrvatske

Imenovanje novega zastopnika fašistične stranke pri ustaškem pokretu. Na predlog tajnika fašistične stranke je duce odpoklical dosedanjega zastopnika fašistične stranke pri ustaškem pokretu, generala Coselschija ter mu je zaupal drugo važno mesto. Na njegovo mesto je imenovan vladni svetnik dr. Karlo Balestra di Mottola.

Obsodba izrednega narodnega sodišča. Pred izrednim narodnim sodiščem v Zagrebu je bila pred nekaj dnevi razprava proti biv. zagrebškemu policijskemu stražniku Iliji Uzelcu, katerega je državni tožilec obtoževal mučenja ustašev v biv. Jugoslaviji. Sodišče je Uzelca obsodilo na 12 let težke temnice.

Polmesečnik za hrvatske rudarje v Nemčiji. Berlinsko hrvatsko poslaništvo je pričelo izdajati za številne hrvatske rudarje, ki so zaposleni v ruskem premogovnem področju, polmesečnik »Srečno«. Prva številka polmesečnika je že izšla. V njej je predvsem objavljen pozdravni članek poslanika dr. Budaka. Ostali hrvatski delavci v Nemčiji dobivajo tednik »Domovina Hrvatska«.

Nagla smrt. V zagrebškem kinu »Olimp« je 17. t. m. umrl od kapi zadet hrvatski vojak Ivan Prelog. Pokojni Prelog je bil rojen l. 1902. v Celju.

Razstava osnutkov za spomenik dr. Starčeviču. V zagrebškem umetniškem paviljonu so odprli razstavo osnutkov za spomenik, ki ga bodo postavili dr. Starčeviču, »očetu domovine«, v Zagrebu. Razstava bo odprta do 2. februarja.

Navodila za gašenje zažigalnih bomb. Poveljstvo narodne zaščite je obvestilo zagrebško meščanstvo, da bo ta teden delilo tiskana navodila za gašenje zažigalnih bomb.

Skrb mestne občine za lepoto Zagreba. Za olepšavo mesta izda zagrebška občina vsako leto nad 31 milijonov kun.

Podpora priznanim veram in duhovščini. Minister za pravosodje in bogočastje je dobil pooblastilo, da lahko izdaja naredbe o državni podpori posameznim priznanim veram in duhovščini teh ver. Podpora se izplačuje iz državnih sredstev.

Gospodarstvo

Izkaz statističnih podatkov

Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske Pokrajine v Ljubljani za mesec december 1941.

Povprečno članov napram predhodnemu mesecu:

	Članov		
Zavod	Moški	Ženske	Skupaj
ZSZ	16.024	9.203	25.227
TBPD	2.607	1.979	4.586
Merkur	67	25	92
Skupaj	18.698	11.207	29.905
Razlika napram predhodnemu mesecu	— 369	+ 53	— 516
	Bolnikov		
ZSZ	466	215	681
TBPD	37	37	74
Merkur	1	1	2
Skupaj	504	253	757
Razlika napram predhodnemu mesecu	— 36	+ 15	— 21

Odstotek bolnikov:

zavod	moški	ženske	skupaj
ZSZ	2.91%	2.34%	2.70%
TBPD	1.42%	1.87%	1.61%
MERKUR	1.49%	4.00%	2.17%
Skupaj	2.70%	2.26%	2.53%
Razlika napram predhodnemu mesecu:	— 0.10%	+ 0.13%	— 0.03%

Povprečna dnevna zavarovana mezda:

zavod	moški	ženske	skupaj
ZSZ	21.26	12.54	18.08
TBPD	27.05	21.43	24.62
MERKUR	39.06	34.05	37.70
Skupaj	22.13	14.16	19.14
Razlika napram predhodnemu mesecu:	+ 0.55	+ 0.65	+, 0.52

Dnevna zavarovana mezda:

zavod	moški	ženske	skupaj
ZSZ	340.614.90	115.373.70	455.988.60
TBPD	70.510.90	42.413.70	112.924.60
MERKUR	2.617.40	851.20	3.468.60
Skupaj	413.743.20	158.638.60	572.381.80
Razlika napram predhodnemu mesecu:	— 2.011.00	+ 7.963.50	+ 5.952.50

Nakup cerkvenih predmetov

1. Kakor znano, ima tabela B proizvodov, ki niso racionirani, priložena naredbi Vis. Komisariata z dne 8. nov. 1941, Sl. l. 512-90-41, med drugim postavko: »Mašne srajce, perilo in plašči za cerkvene obrede«.

Da se odstranijo dvomi in negotovosti pri tolmačenju omenjene postavke, se ugotavlja, da je pod tem razumeti sledeča sveta oblačila za opravljanje sv. maše in blagoslova z Najsvetejšim: dolga brisača (4 m) za umivanje rok pred mašo in po maši, amikt iz čistega lanu 92×85 cm, srajca iz čistega lanu 7 m po visokosti pas iz konoplje ali svile, štola iz barvanega damasta, manipul iz barvanega damasta, mašna srajca iz barvanega damasta, dve tuniki iz barvanega damasta za slovesno sv. mašo, dve srajci iz čistega lanu za slovesno sv. mašo, dva manipula iz damasta za slovesno sv. mašo, ena štola iz damasta za slovesno sv. mašo, dva amikta iz čistega lanu za slovesno sv. mašo, mere kakor gori; pluvial in štola iz damasta (za slovesno sv. mašo), naramno ogrinjalo svilene barve (za slovesno sv. mašo), pogrinjalo za kelih, barve kakor mašna srajca, kapsula za sv. hostijo, barve kakor mašna srajca, prt za čiščenje iz čistega lanu 50×40 cm, korporale za hostijo iz čistega lanu 60×60 cm, prtič za kelih iz čistega lanu 15×15 cm; robec za vrčke z vinom in vodo, kuta mešana, po velikosti, pluvial in štola iz damasta ali bele svile (za blagoslov z Najsvetejšim), naramno ogrinjalo iz damasta ali bele svile (za blagoslov z Najsvetejšim), dva spodnja prta iz lanu 3×1 m, kakor je dolg oltar, en prt lanen 4×1 m, kakor je dolg oltar, en spodnji prt 3×1 m.

2. Ker interesentje često nabavljajo ne gori omenjena oblačila, temveč tekstilno blago (tkanine ali prejo) in nato sam iposkrbijo za izdelavo (ali popravo) samih oblačil, se odreja v sporazumu s pristojnimi cerkvenimi oblastmi:

a) v pogledu blaga morajo župniki in cerkveni upravitelji predložiti Trgovinsko-industrijski zbornici posebno prošnjo, vidirano od tistega škofijskega ordinariata in ta jim potem izda potrebne nakupne bone.

Tudi v primeru, da izdelavo ali popravo predmetnih cerkvenih oblačil oskrbe pobožne ustanove ali osebe, ki jih potem poklonijo cerkvam morajo za nakupni bon vselej zaprositi župnik ali upravitelji cerkve, ki so jim ti predmeti namenjeni in prošnje morajo biti vidirane kakor gori.

b) Kar pa se tiče šivalne preje, je postopek za njeno nabavo določen v okrožnici Visokega Komisariata z dne 9. januarja 1941-VIII, št. 30-3-42

*

Avtomobilske prometne takse. Urad za civilno motorizacijo Visokega komisariata sporoča interesentom, da morajo biti takse za promet z avtomobili tovornimi avtomobili, motocikli in poskusnim voziti ter priklopniki plačane pri Kr. avtom. klubu v Ljubljani (bivši Avtoklub) začenši z dnem 26. januarja od 8.30 do 13. in od 16. do 19.30. Opozarja nadalje, da so določene takse za promet motornih vozil v Službenem listu z dne 24. decembra. V smislu odredbe z dne 10. januarja bodo oni, ki jih bodo dobili, da še niso plačali predpisanih prometnih taks, kaznovani z ukrepi, ki jih navaja že omenjena uredba.

Nove cene pogonskih sredstev. Ministrstvo za korporacije je s 1. januarjem letos odredilo naslednje nove cene pogonskih sredstev v Ljubljanski pokrajini: za mešanico bencina in alkohola (80% bencina in 20% alkohola) 408 lir za hektoliter, v sodih 361.90 lir in 338.90 lire za domače gorivo 304.60 lire v sodih in za blago na sesalki 301.60 lire za stot in 254.85 lire za hl.

Urad za industrijske maščobe. V ministrstvu za korporacije je bil osnovan urad za industrijske maščobe.

Mezde delavstva za skrajšani delovni čas. Industrijska konfederacija v Rimu je izdala navodila za računanje delavskih mezd v industrijah, v katerih se je zmanjšal delovni čas.

Povečanje vlog v švedskih bankah. Zaradi stalnega povečavanja vlog v švedskih bankah in zaradi nemožnosti plasmana vlog so švedske banke sklenile znižati na 2.5% najvišjo obrestno mero za vezane vloge do 300.000 kron, v kolikor se glase na zasebnike, in 1 milijon kron, v kolikor so last javnih ustanov. Odpovedni rok za vloge je podaljšan od 15 na 45 dni.

Z vsega sveta

Švedska

Izredno hud mraz

je zajel vsa Švedsko. V Göteborgu, to je na južnem koncu Švedske, so imeli 23° pod ničlo, v Alvroei na severu države pa so imeli 53° pod ničlo.

Nemčija

Smrtno obsodbo

je izreklo posebno sodišče v Vratislavi, in sicer je bil obsojen na smrt Maks Regal, 50 let star, ker je v zavoju, ki je bil namenjen vojakom na vzhodnem bojišču, zamenjal dva para volnenih nogavic z dvema paroma nogavic iz bombaža.

Finska

Velike količine živeža

so na Finsko prišle iz Nemčije. Zato bodo od 1. februarja naprej povečali obrok hrane, in sicer povprečno za 25%. Povišali bodo tudi obroke sladkorja.

Anglija

Finsko diplomatsko osebje

je z ministrom Grippenbergom na čelu zapustilo London in odpotovalo v Lizbono. Obenem z diplomatskim osebjem je odpotovalo tudi nekaj finskih državljanov.

Indija

Žepnih nožev

ne smejo nositi v Indiji. Vlada v Delhiju je prepovedala prebivalstvu nositi žepne nože, da bi se tako preprečili spopadi.

Portugalska

Diplomatsko osebje

Združenih držav se je začelo zbirati v Lizboni iz držav, ki so z Ameriko v vojnem stanju. Kmalu mora priti v Lizbono parnik »Nyassa«, ki vozi v Evropo italijansko in nemško diplomatsko osebje iz Amerike.

Turčija

Turški parnik »Kurtulus«

je vozil iz Carigrada v Grčijo in je pri Erbeku nasedel. Parnik je poslal klice na pomoč in je pomoč tudi na poti, vendar dvomijo, da bi parnik rešili.

Temelji mednarodnega reda:

Varstvo manjšin

Ne gre tedaj več za izjemno stanje, ampak za občestveno dejansko priznanje, za občestveno poroštvo načela mednarodnega prava.

Zavod za mednarodno pravo je pri svojem zasedanju leta 1929 izdelal načrt za izjavo, ki ni prav nič drugačna. Predlagalci te izjave menijo, da bi to izjavo morali podpisati vsi civilizirani narodi. Člen 1. te izjave pa pravi: »Dolžnost vseh držav je, da priznajo vsaki osebi pravico do življenja, svobode in lastnine, vsem pa morajo na svojem ozemlju poroštvovati popolno in celotno zaščito te pravice in sicer brez razlike na narodnost, spol, pleme, jezik in vero.«

P. de la Briere je zagovarjal tudi predlog postopka, ki je predvideval za slučaj kršitve te splošne obveze priziv, in sicer ne na politične in diplomatske ustanove (v smislu ženevskih komisij), ampak na pravo in resnično mednarodno sodišče.

Dasi so ta predlog pobijali brazilski pravnik Mello Franco in drugi — zasidrali so se v načelo državne suverenosti in menili, da je nevarno prepletanje mednarodnih uredb z notranjimi državnimi zakoni — je ta predlog vendarle hotel uresničiti in doseči napredek mednarodnega prava, ker bi posplošil varščine in poroštva, ki so bila do sedaj omejena samo na nekatere države. Ni pa zopet mogoče priznati za pravni napredek vsako dejansko in splošno priznanje načela naravnega in mednarodnega prava.

— ★ —

Do sedaj smo navedli razne načine in izkušnje mednarodne zaščite manjšin. Brez dvoma pa mednarodna zaščita ni edina zaščita, pa tudi ne temeljna zaščita.

Preden se zatečemo k zaščiti, ki jo nudi mednarodni red, moramo govoriti naravnost z državo (države z manjšinami), moramo se obrniti na njihovo notranjo ureditev. Najprej pravica v notranjosti in nato — po pomožni in dopolnilni poti — pravičnost na zunaj.

V tej točki — po jasnem spoznanju korenike vprašanja — se papež rajši obrača na vest držav in na lojalnost manjšin ter se pri tem dotika tistega, kar je bistveno in temeljno v tem mučnem položaju. Dejansko morajo namreč državne ustanove najprej priznati enakost in svobodo državljanov, preden se sploh začne urejati razmerje med večino in manjšino.

Mednarodne varščine so prišle v poštev tedaj, ko se je mislilo, da notranje določbe novih držav niso dovolj zrele in niso zadostne, da bi vsem poroštvovale državljanske pravice. Mislilo se je, da bo zunanji poseg pospešil notranji pravni razvoj v smislu, da bi se olajšalo razumevanje in zlivanje različnih etničnih elementov, da bi se zajamčila avtonomija brez škode za edinost, strnjenost in varnost državnih ustanov in naprav.

Izkušnja v tem oziru — to dokazuje sedanja kriza — je bila bolj slaba. Notranje uredbe novih držav vkljub mednarodnim obvezam niso zaznamovale prevelikega napredka v smislu zbliževanja in sodelovanja med etnično različnimi elementi in isti narodi so prinesli v ospredje vprašanje etnične nestrpnosti, poleg tega pa so se posluževali manjšin v svoji zunanji politiki.

Tako se vedno bolj čuti potreba popolne preobrazbe političnih navad držav v vprašanju etnične strpnosti. Pij XII. razglaša: »Čimbolj vestno bodo pristojne državne oblasti spoštovale pravice manjšin, tembolj gotovo in uspešno lahko od članic manjšin zahtevajo lojalno izvajanje državljanskih dolžnosti, ki so skupne drugim državljanom.« Na eni strani zavestno spoštovanje pravic, na drugi strani pa lojalno izvajanje dolžnosti. Ta moralna harmonija je nujno potrebna in trden temelj za ureditev vseh nameravanih etničnih in pravnih določb, je »conditio sine qua non« za dosego cilja, ki so si ga zastavili razni sistemi za zaščito manjšin. Nezadostno upoštevanje tega vodilnega načela bi bil glavni vzrok neuspehov.

Medsebojno spoštovanje pravic in dolžnosti je lahko temelj za ravnotežje med manjšinami in državo. Za manjšine razkolno delovanje ne bi bilo več zanimivo, za državo pa bi odpadle razne mučne zadeve. Manjšine ne bi več želele ustvarjati države v državi, država pa bo odnehala z nasilnim asimiliranjem, ker bo pričana, da prostovoljna združitev etničnih elementov ne slabi ljudstva in da je pristanek in soglasje pogoj za življenje v redu in v miru.

Papež prav modro poučuje, da je predpogoj za lojalnost pri zvezah med državami in manjšino predvsem spoštovanje kulturnega in jezikovnega imetja, kar je tudi Cerkev, ki je ljubljena Mati vseh narodov, z veliko skrbjo skušala zavarovati v svojih konkordatih, ki so bili sklenjeni po vojni. Dovolj je, če omenimo člen 23. konkordata s Poljsko, člen 21. z Litvo, člen 22. z Italijo in člen 29. z Nemčijo. Tako bomo razumeli, da je Cerkev modro skrbela, ko je uvedla odredbe za zaščito jezika manjšin.

Medtem ko bo zavest pravice silila države, da bodo manjšinskemu prebivalstvu priznale pravico maternega jezika, bo lojalnost teh prebivalstev preprečila, da bi šli mimo jezika države, kateri pripadajo ali pa bi se lastnega jezika v lastnih šolah posluževali za to, da bi pobijali državo, v kateri so organično vključeni.

Kakor na polju kulture in jezika, tako bi na polju gospodarskih sposobnosti in naravne plodnosti krivične odredbe in omejitve samo poglobile prepade in povečale spore. Pravica terja, da se manjšine ne izključijo od pravične razdelitve gospodarskih dobrin, ki jih država podeljuje državljanom.

Če moralni zakon propoveduje človeku odstranitev ali omejitev naravne plodnosti, tedaj je nesmiselno misliti, da bi državni zakoni mogli omejevati pravice do življenja eni vrsti državljanov, zanikati pravico uboganja načelu »rastite in množite se«, zanikati končno duhovno vrlino bolečine, ki trpi v zemeljski ječi nebogljenega mesa.

Opozorilo Kristusovega Vikarja pa je obenem tudi pravi glas evangeljske morale; njen zakon vodi vest nad vsemi človeškimi zakoni.

Tudi na polju mednarodne zaščite manjšin pa se zlasti od evangeljske morale pričakuje obnova mednarodnega reda, tiste morale, ki je v stoletjih trajno našla globok odmev v vesti, kakor to dokazujejo plemenite besede velikega katoliškega državnika Alojzija Motte, ko je nekega dne svarilno pred mednarodnim zborom rekel naslednje besede: »Jeziki in plemena imajo v sebi toliko duhovnega bogastva, toliko čustvenega zaklada in z eno besedo toliko svetosti, da zaslužijo, da jih branimo pred vsemi poskusi upora in proti jarmu slehernega zatiranja.«

Konec.

Sedemdesetletnica mojstra Jožeta Plečnika

Jubilej graditelja nove Ljubljane

Še neuresničen načrt: Ureditev Južnega trga s Propilejami

Danes, 23. januarja, je preteklo 70 let, od kar se je rodil v Ljubljani na Gradišču preosnovatelj današnje Ljubljane, arhitekt Jože Plečnik, današnji častni meščan ljubljanski, član akademije znanosti in umetnosti, profesor arhitekture na slovenski univerzi in evropsko znani umatnik. Današnji Ljubljani daje Plečnikov urejajoči duh viden pečat, tako viden, da si je brez Plečnika misliti ne moremo,

pa tudi vsa Slovenija je polna njegovih del in del njegovih učencev, s katerimi je po vojni pomagal plemenititi in širiti slovensko graditeljsko umetnost. S svojim delom pa se je postavil na vrhove slovenske umetnostne tvornosti, med nesmrtnike še za življenja, ter se uvrstil med tiste Slovence, s katerimi lahko stopimo pred ves svet z dokazilom naše genialnosti.

Ne samo z genialnostjo, temveč tudi z neizmerno pridnostjo, ki je lastna samo največjim ljudem, se je Plečnik prikopal do tega svojega imena in dela, kakor ga opravlja med nami sedaj in ga je opravljal v širokem svetu poprej. Kajti po svojem rojstvu in miljeju je bil določen za — mizarja, za kar se je tudi izučil pri svojem očetu, ki je na dvorišču kompleksa hišic med Gregorčičevo in Rimsko cesto ter Gradiščem imel svojo delavnico. Kot izučen mizarski pomočnik je šel v svet, kot je bila tedaj navada, ter je stopil na umetno obrtno šolo v Gradec, kjer se je izučil še podrobneje za mizarskega risarja. Nato je stopil na Dunaj kot risar pohištva k neki večji mizarski tvrdki ter je zanjo delal tudi v tedaj ruski Varšavi. Ko pa je nekoč na Dunaju videl na razstavi Wagnerjeve arhitektske osnutke, so ga tako prevzeli, da si je postavil v svojem srcu ideal, postati arhitekt. Toda kako? Za redno učenje ni imel predhodnih pogojev in že tudi preveč let. Zato je stopil osebno k Wagnerju, ki je tedaj vodil arhitekturni oddelek na umetnostni akademiji. Ta ga je na podlagi risb vzel v svojo šolo in delavnico, kjer se je učil, pa tudi praktično udejstvoval. Končal je akademijo ter postal pravi arhitekt in sodelavec svojega učitelja, reformatorja predvsem dunajske arhitekturne umetnosti. Tedaj je sodeloval pri Wagnerjevih načrtih, tako pri gradnji okrožne podzemske in nadzemske železnice na Dunaju (Gürtelbahn) ter drugod. Iz tega dunajskega časa je znan njegov osnutek za Guttenbergov spomenik, ki je dobil prvo nagrado, pa ni bil postavljen, potem »Luegerjev vodnjak«, ki je postavljen na Dunaju, ter velika trgovska hiša znanega proizvajalca »caherlina« Zacherla v središču Dunaja, ki je najbolje in najznačilnejše delo vse Wagnerjeve šole ter je eno najpomembnejših del dunajske secesije, dobe, ki je nanovo zaživela z vsemi živci umetnosti. Ta doba je dala tudi zametke vsemu Plečnikovemu delu in, če gledamo v najnovejši knjigi Architectura perennis razne predmete iz tega časa, vidimo takoj, s kakšnim razkošjem in fineso črt se je Plečnik uklonil času (na primer interjer razstave Secesije). Zacherlova hiša je razglasila Plečnikovo ime po svetu ter postavila njegovo ime ob stran njegovega učitelja. Zato ni čudno, da so ga po smrti Wagnerjevi hoteli imeti za njegovega naslednika ter ga je profesorski zbor akademije izbral, pa ga vlada ni potrdila na protest nemških nacionalcev. Zato ga je njegov kolega arhitekt Kotěra povabil v Prago na Umetnostno obrtno šolo, ki je bila tedaj edinstvena v Avstriji, in sta odslej Kotěra in Plečnik bila vodilna arhitekta v Pragi. Tu se je ves posvečal šoli ter z raznimi izleti — posebno na Slovaško — iskal iz secesije v narodni slog in narodno dušo ter že delal načrte za arhitektsko organizacijo raznih naselij.

Zato ni čudno, da ga je pokojni predsednik češkoslovaške države Masaryk postavil za svojega »hišnega« arhitekta ter mu posvetil eno najvažnejših tedanjih evropskih, kakor pravi Stelè (Plečnik na Hradčanih, DS 1929) naravnost sekularnih arhitektskih nalog: ureditev Hradčan za sodobno vladarsko bivališče. Tu je stal pred problemom, kako naj uredi stari grad za sodobno, vsemu udobju in higieni ustrezajoče bivanje reprezentanta države, na drugi strani pa, ohraniti vernost zgodovinskih arhitektskih lepot in odkrivati zgodovinske spomine in vrednote, ki jih je ta grad s tisočletno tradicijo poln. Tako je tedaj desetletje posvetil Plečnik temu največjemu biseru češkega naroda in ga preuredil v eno najlepših bivališč sodobnih vladarjev na starih zgodovinskih tleh. Neomajno zaupanje predsednika mu je dajalo priliko, da je razvil vso svojo fantazijo; toda Plečnik je brzdal svoj polet ter omejil razkošje na minimum, kjer je naletel na zgodovinske vrednote, kjer pa je šlo za poudarek položaja gradu kot rezidence, je to poudaril z vsemi sredstvi. Tako je postavil obelisk pred katedralo na Hradčanih, pa nanovo tudi stari spomenik sv. Jurija, uredil notranjost gradu v reprezentativni skromnosti, uredil še posebej vsa dvorišča in vrtove, ki so prava arhitekturna veledela. Tako je Plečnik zgradil današnjo obliko Hradčan ter je samo škoda, da ni tudi realiziral dovoza na Grad, kakor je viden iz načrta v Architecturi perennis.

Tu v Pragi na Hradčanih je zarodek Plečnika urbanista, ki je dozorel do svojih modernih načel o ureditvi starih mest v nove estetske celote, ustrezajoče današnjemu človeku. Praga je dala osnove tudi vsemu njegovemu delu v domovini, kamor je prišel po vojni kot redni profesor arhitekture na novo ustanovljeno tehniško fakulteto (1921). Iz najbolj bratskega okolja, kjer mu je bilo dano ustvarjati brez omejitve največje vrednote, je prišel v naše majhne razmere, skromne, toda tako potrebne Plečnikove roke. Tista leta je delal na dveh krajih: urejeval Hradčane in postavljal osnove arhitekturnega pouka na naši fakulteti in določal smer našemu domačemu urejevanju mestnih predelov in graditvi novih stavb. Praga je dala osnove vsemu ljubljanskemu delu in kdor hoče razumeti Plečnikovo delo v Ljubljani, ga mora gledati iz praških osnov, kakor to poudarja prof. Stelè v omenjeni svoji študiji. Masaryk se je na edinstven način zahvalil in oddolžil Plečnikovemu delu, ko je ob prvi desetletnici svojega predsedništva izdal kot slavnostno publikacijo monumentalni zbornik Plečnikovih del, kakor jih je realiziral na Hradčanih in v Lanyh (Novosti Pažskeho Hradu a Lan, 1928). Skušnje v Pragi so se uveljavile povsem v Ljubljani, pa tudi preizkušnje v Ljubljani so našle svoje dopolnilo v delih v Pragi tistih let, tako da se urbanistična povezanost obeh da dokazati in dopolniti, kakor je nakazal Stele s primerjavo prvih Plečnikovih del v Ljubljani in zadnjih v Pragi.

Tako je Plečnik po velikem uspehu na Dunaju ter pozneje še večjem v Pragi prišel v domovino, ki ga je povabila, naj svojo bogato invencijo in urbanistično ter arhitektsko izkušnjo posveti tudi svojemu rojstnemu mestu, beli Ljubljani. Ta je po potresu od leta 1895. dalje doživljala prav v gradnji javnih ulic in celotnega razvoja pravo krizo. Tako je Plečnik prišel kot učitelj na našo univerzo ter vzgojil kader slovenskih arhitektov, ki so preobčili zunanji videz naših dotedaj arhitektsko zelo zanemarjenih stavb ter s tem povzročil eno največjih sprememb, ki jih človek, ki že od svetovne vojne ni bil v Ljubljani, doživi ob pogledu na našo prestolnico. Kamor stopi človek, povsod naleti oko na dela Plečnikovega duha in njegove roke. Ureditev Trnovega, nekdaj najbolj zanemarjenega predmestnega dela Ljubljane, je njegovo delo. Napoleonov monolit in Zoisova piramida kažeta urejeno pot proti sv. Jakobu, kjer prenovljen steber dokončuje lepo cesto. Kongresni trg je dobil novo podobo ter lepo zaključno točko v prenosu kipa sv. Trojice pred nunsko cerkev; on je zasnoval nepostavljene Propileje, ki bi monumentalno odpirale vrata v novi trg, ki bo nastal nekoč in bo pričal o čudoviti zamisli velikega graditelja našega mesta. Tivoli odpira naš najlepši javni vrt, ob Tromostovju se ustavi vsak tujec. Kako lep je preliv Starega trga z novim delom pri sv. Jakobu, kako je uredil rimski zid na Mirju, Gradaščico, kakšno fasado je dal Glasbeni Matici in uredil vrt pred njo v pravi drevored slovenskih glasbenikov, ki bo dobil dopolnilo v spomenikih slovenskih slovstvenikov ob novi, impozantni Vseučiliški knjižnici, gotovo najmonumentalnejši svoji zgradbi v Ljubljani. In Žale, ki so v svoji vrsti edinstvena zamisel in realizacija, prava tvorba slovenskega religioznega duha. Ali regulacija svetokriškega okraja, v katerega spadajo Žale prav tako kakor prenovljena cerkev sv. Cirila in Metoda, kjer je na ostankih nekdanjega pokopališča pri sv. Krištofu dobil svoje mesto slovenski Panteon, Navje. Kako lep se človeku pokaže drevored na Gradu, ki se spreminja pod Plečnikovo roko in roko njegovih učencev v slovensko Akropolo! Kamor se ozre oko v Ljubljani, povsod Plečnikov urejajoči duh, povsod stavbe njegove neizmerne delavnosti! Kakšen pogled se bo odprl čez desetletje slovenskemu človeku, ko bo prišel do Tromostovja, mimo novih trgovišč in bo zagledal novi magistrat, katerega načrte smo že videli in čakajo samo realizacije! Ali Stadion — kako je povzdignil naše velike svečanosti in jim dal sijaj in urejen prostor! Vse to in še in še je delo Plečnikovo samo v Ljubljani, in ni, da bi naštevali posamezna dela, temveč zajamemo vso to njegovo tvorbo lahko samo z ugotovitvijo: novodobna Ljubljana je — Plečnikova Ljubljana, kakor jo je krstil dr. Stelè v članku v Kroniki (1939), ali pa župan dr. Adlešič, ki je v svojem nagovoru, ko je mojstru podajal častno meščanstvo, rekel: »Od Barja do Draveli in Ježice ter od Rožnika in do Žal in Sv. Križa pa gori do Gradu, ki nam ga ustvarja v lepo krono Ljubljane in Slovenije — povsod nas dokazi njegove vedno požrtvovalne ljubezni rojstnega kraja prepričujejo o Plečnikovi Ljubljani«.

Pa ne samo Ljubljana, tudi velika druga mesta se ponašajo z deli njegovega graditeljskega duha. Tako Praga poleg Gradu še s cerkvijo Srca Jezusovega na Vinogradih, Zagreb, Beograd s cerkvijo sv. Ante, Sarajevo, Osijek itd., kjer so deloma že zgrajena njegova dela, deloma po odobrena v načrtih, ki nam jih kaže monumentalna knjiga Plečnikovih del, izišla za letošnji njegov jubilej.

Pa ne samo dela iz kamena in železa, temveč vzemi v roke samo slovensko knjigo, revijo, in našel boš sledi Plečnikove roke. Pesniška zbirka ali monumentalna knjiga — obe je z isto ljubeznijo in poezijo krasil Plečnik, mojster minucioznih vinjet in nad vse čudovitih linij, ki so poezija sama. Treba je stopiti v katero kolj ljubljansko cerkev, in ne boš se mogel načuditi prekrasnim svetilkam, lestencem, oltarjem, stropovju, kropilnicam in stebrom, ki jih je izumil mojster, pa naj bo to v Šiški, Za Bežigradom, pri Sv. Jožefu, Trnovem itd., itd. V teh malenkostih je Plečnik največji mojster, pravi pesnik in umetnik, kot jih je malo. Zastave društev (kongregacij, Orla, Prosvetne zveze itd.) so njegovo delo, noben predmet mu ni premajhen, da bi se mu branil vtisniti pečat svojega gledanja.

Pa ne samo glavna mesta — vsa dežela je polna njegovih del, cerkva, koč, šetališč, kapelic, parkov, znamenj, planinskih koč, počivališč, klopi, spomenikov padlim itid., pa naj bo to v Mariboru na Begunjah, na Bledu, pod Stolom, v Breznici, Bohinju, Horjulu, na Rakeku itd. Predvsem v Prekmurju (Bogojina). Vsa Slovenija se je obogatila z deli njegovih rok in njegovega duha in srca.

Tako neizmerno bogato srce in nikdar utrujena delavnost ter samo žrtvovanje do konca svojemu poklicu, lepoti, ki ji služi od mladosti, le tako samozatajevanje so svečeniška ljubezen, kakor jo ima Plečnik, je moglo roditi tako veličastno delo, pred katerim se klanja danes vsa Slovenija. Jubilej skromnega moža, ki dela kot mladenič, svež in z vso dušo, polno ustvarjajoče bolečine, trpljenja, ki je »duša krščanstva«, nam da vsaj malo prilike, da se zahvalimo velikemu možu za njegovo delo, za njegovo čudežno lepoto, ki nam jo je tako bogato natrosil po svoji revni domovini, kakor jo je prej bogato sipal v bratski tujini in v svetu. Ob sedemdesetletnici se klanjamo njegovemu delu, ki ga uvrščamo med najvišje stvaritve slovenskega duha, ter prosimo Vsemogočnega, naj nam ohranja dolgo, dolgo vrsto let, še vedno na novo ustvarjajočega arhitekta-umetnika mojstra Plečnika!

td!

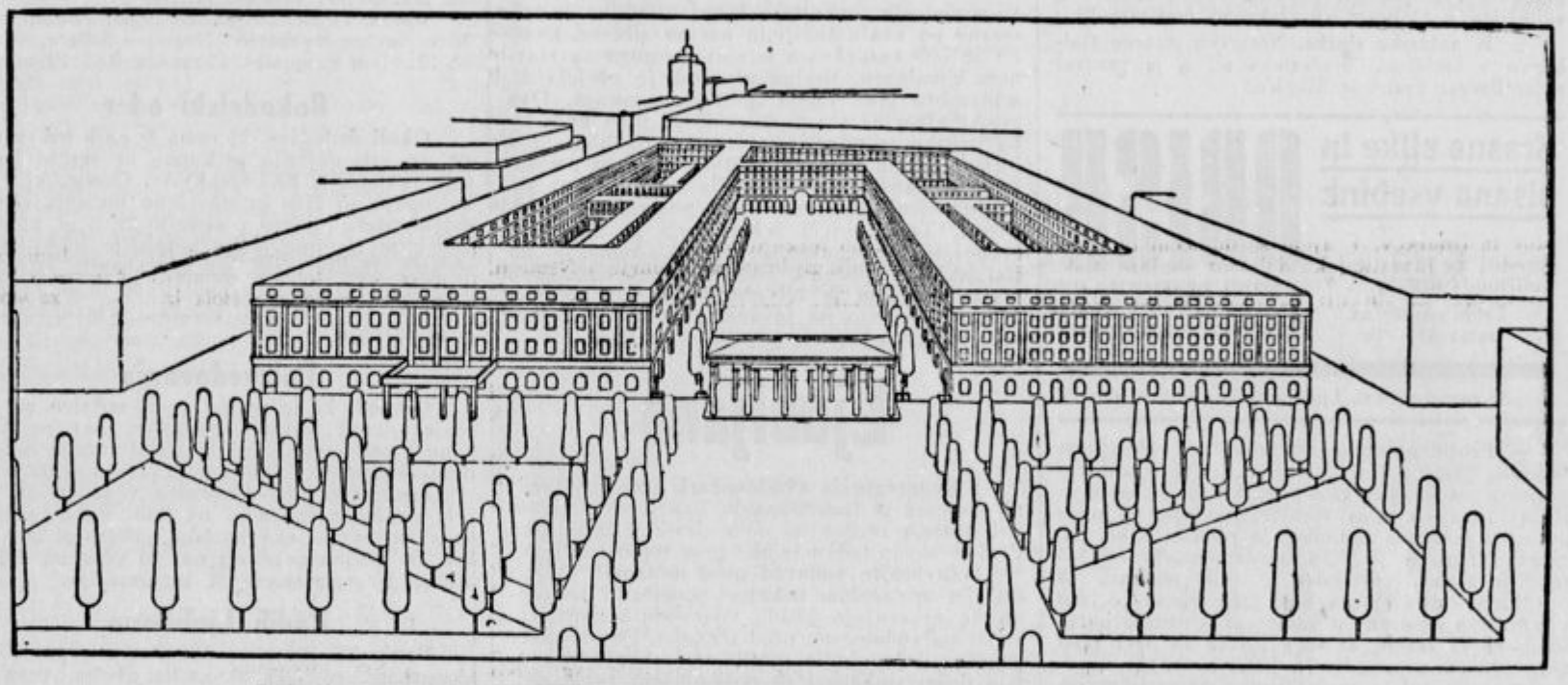

Mraz se še ni unesel

Ljubljana, 22. januarja.

Nežin mraz je davi odnehal komaj za las, še vedno je oster in strupen. Ljudje imajo sicer občutek, da je danes mraz še za nekaj stopinj hujši, toda gre to na rovaš severovzhodnika, ki je davi zapihal in brije človeku med hojo v obraz. Po toplomeru pa je treba zapisati, da je davi mraz res nekoliko odjenjal in da je možno, da se vreme v nekaj dneh prevrne in da zaveje toplejši jug, ki pa lahko prinese mnogo snega.

Kakor druge dneve, ko pritisne mraz, so ljudje pogostokrat včeraj in davi do opoldneva prihajali pred vremensko hišico v Zvezdi in opazovali, koliko stopinj mraza je tamošnji toplomer nameril za včeraj in današnje jutro. Ljudje so tudi radovedno postajali pred drugimi toplomeri, ki so pritrjeni zunaj na raznih javnih in zasebnih poslopjih. Splošno je bila davi v mestu, kjer vlada zatišje, najnižja jutranja toplota od —18 do —20 stopinj. Meteorološki zavod je davi zaznamoval —20 stopinj, ko je bilo včeraj —20.8, torej za las manj. Barjanska šola nam sporoča, da je bilo tam davi —23, ko je bilo včeraj —25 C. Kar se tiče okolice, naj omenimo, da je včeraj valovil najhujši mraz od Ježice tja proti Zalogu v krajih ob Savi. Namerili so tam do —27.6 stopinj mraza, davi pa le —25.

Mraz dela sedaj velike sitnosti upravi mestnega vodovoda. Toda ni vplival na vodovodne naprave sedaj tako katastrofalno, kakor leta 1929 v oni najhujši zimi v zadnjih 20 letih. Mraz je povzročil, da je voda po ceveh v hišah, kjer niso pravočasno poskrbeli za ogrevanje zmrznila ter so bili stanovalci več ur brez vode, dokler niso inštalaterji cevi odtajali in napake popravili. Nekatere cevi so tudi popokale, ker je bil pritisk ledu izredno močan na cevi. Treba je naglasiti, da glavne vodovodne naprave še ne trpe od mraza, kakor se je to zgodilo v letu 1929.

Kakor smo že omenili, sedanji mraz ne povzroča tehničnotelefonski sekciji večjih preglavic in težkoč. Prijavljenih je bilo v lokalnem telefonskem prometu le nekaj manjših poškodb žic po mrazu.

Vremenska poročila iz nekaterih važnih krajev Ljubljanske pokrajine javljajo, da je stanje v splošnem neizpremenjeno, da je mraz nekaj stopinj manjši, kakor včeraj. Jutranja temperatura je davi na deželi dosegala 23 do 26 stopinj pod ničlo, so pa tudi kraji, ko je še vedno mraza nad 30 stopinj, tako na **Babnem polju**, ki je znano, da je v vremenskem pogledu izredno zanimiv kraj, planota, kjer pozimi besni silna burja in vlada po tedne hud mraz, nasprotno pa poleti velika vročina, ki povzroča pomanjkanje vode in sušo. — **Iz Sodražice** poročajo, da je davi bilo tam 30° mraza.

Erjavčev grob je lepo oskrbovan

Grob pokojnega profesorja in slovenskega pisatelja Fr. Erjavca, ki je bil na starem pokopališču, med svetovno vojno ni bil popolnoma uničen, pač pa zelo poškodovan, ker se je v njegovi bližini razpočila granata. Ko je bilo pozneje to pokopališče opuščeno, se je osnoval odbor rodoljubov, ki je pod načelništvom sod. svetnika v p. g. Primožiča sklenil, telesne ostanke nekaterih zaslužnih mož dati prepeljati na novo mestno pokopališče, ki se nahaja na južnem koncu mesta ob mirenski cesti. Ker je pristojno oblastvo prevoz kosti dovolilo, je odbor pričel zbirati potrebna denarna sredstva, h katerim sta tudi pokojnikovi hčeri prispevali znaten znesek. Denar je bil hitro zbran in nato so bili prepeljani zemeljski ostanki pokojnih: Fr. Erjavca, dr. Lavriča in dr. Dermote.

Nagrobnik Fr. Erjavca je bil oddan kamnoseku, da ga je nekoliko predelal. Od napisa je ostalo gori:

FRAN ERJAVEC
* 9. sept. 1834 † 13. jan. 1887

V tem grobu počiva tudi njegov sin Miljutin.

Erjavčev grob in grob dr. Lavriča sta drug tik drugega na gornjem koncu pokopališča na desni strani. Tamkašnji Slovenci skrbe za to, da je Erjavčev grob vedno lepo oskrbovan in da je ob Vseh svetih krasno cvetje na njem. Poskrbljeno je tudi za to, da tudi v prihodnje ta grob ne bo zanemarjen

Zvezni podtajnik nadzoruje

Ljubljana, 22. januarja.

Po nalogu Zveznega tajnika je Zvezni podtajnik obiskal in pregledal II. zono v Logatcu in pomožno središče I. zone pri Devici Mariji v Polju.

Ko je pregledal delovanje odvisnih organizacij in politično-gospodarsko stanje posameznih zon, se je zanimal posebno za delovanje kontrole za cene in količino živeža na nakaznice ter za preskrbo z živili, ki so najbolj potrebna. Zvezni podtajnik je nato v imenu Zveznega tajnika podal natančnejša navodila za nadaljnje delovanje

Delovanje ženskega fašija

Ljubljana, 21. jan. 1942-XX.

V ponedeljek popoldne je Zvezni podtajnik po nalogu Zveznega tajnika zbral v Fašističnem domu vse sodelavke ženskega fašija z zaupnico na čelu in vse tajnice pokrajinskih sekcij za kmečke gospodinje, delavke in gospodinjske pomočnice.

Po poročilu tovarišice De Vecchijeve je Zvezni podtajnik v imenu Zveznega tajnika pohvalil lepo delo in organizacijo, ki jo razvijajo funkcionarke ženskega fašija v vseh sekcijah in podal nova navodila za nadaljnje delo.

Čudno, toda resnično

V petnajstem stoletju so vladala v družabnih krogih sledeča pravila za dostojno obnašanje:

1. Predno odideš k mizi, si operi roke. Tudi nohti morajo biti čisti. Postriži si jih, kadar si sam.

2. Kadar piješ, dvigni kozarec z obema rokama. Ne obnašaj se kot kočijaž, ki z eno roko drži uzde, z drugo pa pije. V kozarec tudi ne smeš kašljati in tudi ne pihati. Tudi glasno ne pij, kakor vol in pijače tudi ne srebaj, kakor konj.

3. Jej to, kar imaš na krožniku in ne tega, kar je na mizi pred tvojim sosedom.

4. Jabolko ne jej sam, temveč ga razdeli in ponudi svojim sosedom.

5. Kadar ješ juho, je nikar ne srebaj, kakor tele, temveč vživaj kot skromna devica.

Drobne novice

Koledar

Petek, 23. januarja: Marijina zaroka; Rajmund Penjafort, spoznavalec in ustanovitelj reda; Emerencijana, devica in mučenica.

Sobota, 24. januarja: Timotej, škof in mučenec; Evgenij, mučenec; Felicijan, škof in mučenec; Mardonij, mučenec; Suran, opat.

Lunina sprememba: Prvi krajec: 24. januarja ob 7.35 zjutraj. Herschel napoveduje spremenljivo vreme, sneg.

Novi grobovi

† **Dr. Matej Senčar,** znani slovenski odvetnik ter bivši ptujski župan, je izdihnil svojo dušo ter bo pokopan v petek, dne 23. t. m. v Malinski, kjer je zdaj prebival. Njegovim svojcem in sorodnikom, ki za njim žalujejo, izrekamo svoje sožalje. Rajniku naj sveti večna luč

† Zlatomašnik Vaclav Filler

Kakor se sporoča od zanesljive strani, je župnik in zlatomašnik **Filler** na potu v Nemčijo umrl. Župnikoval je na Dolih pri Litiji celih 40 let, lani pa stopil v pokoj, a kraja ni zapustil. Ker je bil bolehen, se ni odpravil nikamor drugam, ampak ostal doma, dokler ni odpotoval v Nemčijo. Bolehnemu možu je bilo kmalu dosti da je na dolgi poti podlegel.

Po rodu je bil Čeh in je prišel v ljubljansko bogoslovje, ko je imela Češka bogoslovcev še preveč. Bil je miren in dobrosrčen mož. Gospodje sošolci se opozarjajo, da opravijo zanj — po dogovoru — dve sv. maši.

R. I. P.!

Osebne novice

= **Poroka.** V četrtek sta se v cerkvi svetega Petra v Ljubljani poročila g. France Tonin, profesor v Ljubljani, in gdč. Pepca Lobetova, učiteljica v Doberničah. Iskreno čestitamo!

= **Iz notarske službe.** Notarsko pisarno Galletovo v Ljubljani, Tavčarjeva ul. 5, je prevzel notar Burger Franc iz Ribnice.

Krasne slike in pisana vsebina

OBISK

Letna naročnina samo 40·— lir

EDINI SLOVENSKI ILUSTRIRANI DRUŽINSKI MESEČNIK

Naroča se pri upravi, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 8

— **Protidraginjske razprave na okrajnem sodišču.** Splošen pregled vseh kršitev protidraginjskih in drugih ukrepov, ki jih obravnava ljubljansko okrajno sodišče, podaja za prvo polovico januarja zanimivo in poučno sliko. Ob začetku meseca je bilo zaznamovanih še 145 tekočih zadev, na novo je bilo podanih 14 ovadb. S sodbo ali na kak drug način je bilo v tem času rešenih 75 zadev in je ostalo nerešenih še 84 zadev, ki se v bistvu in prvi vrsti nanašajo na prestopke in kršitve raznih ukrepov o razdelitvi in racioniranju najrazličnejših živil in življenjskih potrebščin.

Mnogi trgovci z manufakturnim blagom in perilom so bili prijavljeni, ker se niso držali točnih predpisov o uporabi oblačilnih kart ali ker niso imeli pravilno označene cene na blagu. Za prihodnje dneve je določenih mnogo razprav, tako samo na en dan 15. Največ kršitev se nanaša na člen 5 uredbe o živilih. Takih kršitev je do 40. V januarju je bilo doslej obsojenih 33 različnih oseb zaradi raznih kršitev protidraginjskih ukrepov na manjše in večje denarne kazni. Od obtožbe zaradi kršitve omenjenih ukrepov je bilo 57 ovadencev oproščenih. Proti obsodbam in oprostitvam je izvedenih 42 prizivov na okrožno kot prizivno sodišče. Nad 60 sodb je postalo že pravomočnih. Od novembra naprej, ko je nastopila živahna sezona za klanje prašičev, je bilo izredno mnogo Ljubljančanov prijavljenih sodišču, ker so uvažali v mesto za svojo domačo potrebo mast in slanino brez dovoljenja Prevoda in so skušali slanino skrivaj prepeljati čez trošarinsko črto. Med drugimi je prijavljen neki odlični Ljubljančan, ki je pripeljal z dežele do 40 kg slanine brez dovoljenja in znanja Prevoda. Sodba v njegovi zadevi še ni izrečena, ker so uvedene še podrobne sodnouradne poizvedbe.

— **Gledališki koledarček** je najlepši priročnik za ljubitelje gledališča, ker vsebuje slike opernih in dramskih članov ter zanimive podatke in članke o gledališču. V njem se nahaja razpis lepih nagrad, ki bodo izžrebane 2. februarja. — Koledarček je naprodaj pri obeh gledaliških blagajnah za ceno 12 lir.

„NAŠA KNJIGA“

III. LETNIK (1942)

1. skupina

Borbo operaterja za rešitev življenj - zmago znanosti nad smrtjo boste spoznali iz pretresljive knjige

KIRURGOVO ŽIVLJENJE:

ki jo je napisal slavni kirurg **MAJJOCHI**

Izide februarja 300 strani

Veličastno sliko kmečkega življenja vam daje roman, ki je globlji kot Reymontovi Kmetje

OGNJIŠČE MILE BUDAKA

I. del - 400 strani **izide aprila**
II. del - 400 strani **izide junija**

Naročnina za vse tri knjige - prva skupina zbirke je: za broš. izvode L 84 (6 obr po L 14), za vezane izvode L 102 (6 obrokov po L 17)

Naročite jih pri založbi „Naše knjige“

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred Škofijo 5 — Telefon 25-29

Ljubljana

Kongregacija akademičark ima svoj redni sestanek v frančiškanski kapeli v petek ob pol sedmih zvečer in sicer prvič v letu 1942. Pridite vse in tudi novinke prav toplo vabljene!

Zavarujte vodovod pred mrazom! Vkljub stalnim opozorilom nekateri posestniki še vedno ne zavarujejo hišnih vodovodnih napeljav, zlasti pa vodomerov pred mrazom. Posledica te površnosti je, da se zaradi zmrzovanja pokvarijo dragi vodomeri in poškodujejo razni deli vodovodnih napeljav. Zato mestni vodovod spet opominja vse hišne posestnike, naj pregledajo vodovodne napeljave in jih zavarujejo pred mrazom, prav posebno pa naj pazijo na vodomere. Prostore, kjer se nahajajo vodomerne ure, moramo vestno zapirati, vodomerne jaške pa primerno pokriti. S tem si bodo hišni posestniki prihranili nepotrebne stroške za popravila in druge neprijetnosti, ki nastanejo zaradi zamrzlih vodovodnih napeljav. Posebno pa opozarjamo stavbna podjetja, ki imajo vodomere na stavbiščih, naj jih dobro zavarujejo proti mrazu ali naj pa javijo mestnemu vodovodu, da vodomere odmontira in napeljavo zapre, če vode ne potrebujejo.

Pogreb gospe Marije Malgajeve. 20. t. m. je bil iz Šiške pogreb pok. gospe Marije Malgaj, soproge znanega trgovca in gostilničarja Nika Malgaja. Meščani so z zanimanjem in začudenjem gledali ogromni žalni sprevod, ki se je vil iz Šiške do Sv. Križa. Odkar imamo Žale, so taki sprevodi redki. Ob tej priliki pa se je poleg priljubljenosti pokojnice pokazalo, da še vedno živi patriarhalnost šišenske soseske. Nenadoma je umrla Mici, v vsej soseski ljubljena in spoštovana in ob njeni zadnji poti se je zganila vsa soseska in jo skupno spremila kot svojo članico od doma do njenega zadnjega počivališča. Ob njenem grobu so Šiškarji pokazali, da v njih še vedno živi dragocena narodna lastnost — zavest soseskine skupnosti.

Kapsule za lisice sveže dobite **v drogeriji KANC - Židovska ulica 1 - Ljubljana**

Društvo zobozdravnikov v Ljubljani vabi svoje člane na društveni sestanek, ki bo v soboto dne 24. t. m. ob pol 17 v hotelu Štrukelj v Ljubljani.

Nedeljska uprizoritev »Stolne prosvete« je nad vse mere zadovoljila številne obiskovalce komedije »Zmešnjava nad zmešnjavo«. Ker pa je bila za mnoge ura uprizoritve prepozna, zelo mnogi pa niso več mogli dobiti zaželenih prostorov, bodo igralci »Stolne prosvete« na izrečeno željo mnogih, to vrlo uspelo komedijo ponovili v nedeljo 25. januarja in sicer že popoldne ob treh. Vstopnice se že dobe pri Šoukalu.

Naši pianistki Silva Hrašovčeva in Marta Osterčeva sta dali pobudo za novo slovensko koncertno delo, katero je napisal na podlagi narodnega motiva skladatelj Matija Tome. Naslov delu je: Passacaglia in fuga na narodni motiv ter je posvečeno obema umetnicama, ki bosta to delo prvič javno izvajali v ponedeljek 26. t. m. na svojem koncertu na dveh klavirjih v mali filharmonični dvorani ob pol 7 zvečer. Nekaj več o tem delu bomo priobčili jutri. Poleg Tomčeve skladbe so na sporedu tudi Brahmsove variacije in Tarenghijeve variacije. Brahms obdeluje Paganinijev tema, Tarenghi pa Chopinov 20 preludij. Vstopnice za koncert v knjigarni Glasbene Matice.

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1, mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vič — Tržaška cesta 48.

Gledališče

Drama. Petek, 23. jan. ob 17: »Lepa pustolovščina«. Premiera. Red Premierski. — Sobota, 24. jan. ob 17: »Voda«. Izven.

Opera. Petek, 23. jan. ob 17.30: »Plesni večer Mire Sanjine-Jovanovičc«. Izven. — Sobota, 24. jan. ob 17: »Don Pasquale«. Premiera. Red. Premierski

Rokodelski oder

Okoli dediščine, ki roma iz enih rok v druge, se vrti dejanje prikupne in vesele komedije: »VELIKA SKUŠNJAVA«. Osebe, ki v nji nastopajo so živo in dovršeno podane. »Rokodelski oder« bo igro v nedeljo 25. t. m. ponovil. Obisk te izvrstne češke komedije toplo priporočamo. Opozarjamo, da si nabavite vstopnice v predprodaji, ki bo v nedeljo od 10 do 12 in od 3 do 5 v društveni pisarni, Petrarkova 12, I. nadstropje.

Poizvedovanja

Gospod, ki je pobral pred mitnico na Dolenjski cesti usnjeno rokavico, naj jo takoj vrne proti nagradi pri blagajni tvrdke Schneider - Verovšek, Ljubljana, Tyrševa cesta.

Zgubila se je denarnica v kateri je bila železniška legitimacija na ime Rebolj Franc, organist, Stična, ena živilska nakaznica in okoli 500 lir. Pošten najditelj naj jo vrne na občino Stično. Gre predvsem za legitimacijo.

Radio Ljubljana

Petek, 23. januarja: 7.30 Radijska poročila v slovenščini. — 7.45 Slovenska glasba, vmes ob 8 napoved časa. — 8.15 Radijska poročila. — 12.15 Orkester pod vodstvom Zemeja. — 12.40 Koncert pihalnega kvarteta Ažman. — 13 Napoved časa. — Radijska poročila. — 13.15 Vojno poročilo Glavnega Stana Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.17 Orkestralna glasba pod vodstvom Arlandija. — 13.50 Slavni valčki. — 14 Radijska poročila. — 14.15 Lahka glasba pod vodstvom Petralia. — 14.45 Radijska poročila v slovenščini. — 17.15 Orkester EIAR-ja pod vodstvom D. M. Sijanca: Pisana glasba. — 19 »Parliamo l'italiano«, prof. dr. Stanko Leben. — 19.30 Radijska poročila v slovenščini. — 19.45 Komorna glasba. — 20 Napoved časa. — Radijska poročila. — 20.20 Komentar k dnevnim dogodkom v slovenščini. — 20.45 Simfonična sezona EIAR-ja: Simfonični koncert pod vodstvom Eugenia Jochuma s sodelovanjem violinista Gioconda De Vita. — Brahmsova glasba. — V odmoru: pogovor v slovenščini. — 22.45 Radijska poročila.

S Spodnjega Štajerskega

Starostni jubilej v Ptuju. Dne 19. januarja je v Ptuju obhajal svojo 97-letnico upokojeni sodni oficial Jožef Muhič, ki se je rodil v Rogaški Slatini. Zdaj stanuje v skromnem dvoriščnem stanovanju v Ptuju, kamor ga je prišel obiskat višji tajnik Anton Legat v spremstvu inž. Rudolfa Hrovata, ki sta mu prinesla čestitke župana Jožeta Wresnigga. Ta mu je zagotovil večjo ubožno podporo, dokler njegova pokojnina ne bo znova urejena.

Zlata poroka v Brežicah. V Brežicah sta bivši brežiški župan in častni meščan Hans Žnidaršič in njegova žena obhajala zlato poroko. Ob tej priliki jima je domov prišel čestitat novi nemški župan Heinrich Klabučar, ki je v imenu nove nemške občinske uprave omenjal Žnidaršičeve zasluge za nemštvo brežiškega mesta.

Vrtnarski tečaj v Mariboru je bil te dni ter so se ga udeležili vsi vrtnarji mariborskega okr. Njegov namen je bil pogovoriti se, kako naj vrtnarji prispevajo večji delež k prehrani prebivalstva. V ta namen je bilo več predavanj.

85-letnico rojstva je te dni v Ptuju obhajala Marija Pristolič.

Umrli so v Mariboru: 43-letna žena izvoščka Pavla Mahar; 67-letni žel. v p. Alojzij Pučko; davčni upr. v p. Franc Herman, star 71 let. — V mariborski bolnišnici je umrla 81 let stara zasebnica Rarija Romm.

Ljudsko gibanje v Laškem in Rimskih Toplicah. Civilno sta se poročila Karl Vorina in Marija Železnik. Umrli pa so: Terezija Belaj, Ivan Starkelj iz Male breze, Ivan Androjna iz Ogečnega, Marija Pikl iz Sedraž, Ivan Deželak iz Stople, Rozina Srebot iz Rimskih Toplic in Tomaž Fajfar iz Gozdeca.

V Novi cerkvi pri Celju so v zadnjem četrtletju štirje bili rojeni, 10 jih je umrlo, dva sta bila pa poročena. Ta dva sta: Jože Škofljek in Frančiška Suša. — Umrli pa so med drugimi: Štefan Štimulak, Štefka Kovže in Oton Koprivnik.

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

DNEVNIK PALČKA *Modrijančka*

20

V.

Ponesrečeno potovanje po morju.

Ah, kakšen krasen dan je bil, ko smo se odpravili na to potovanje! Nebo je bilo čisto in jasno, morje mirno in sinje, voda — kot zrcalo. Kdaj pa kdaj se je v dalji prikazalo belo jadro ribiške ladje, ali pa steber dima kakega parnika.

Že zdavnaj smo sanjali o tem, kako se bomo šli zabavat na morje. Toda, kako bi to storili? Svoje ladje nismo imeli. Da bi novo zgradili, je težko in tudi predolgo traja. Morali bi toliko delati in se mučiti, da bi nas minilo vse veselje do vožnje.

»Gospoda!« sem dejal tovarišem palčkom, »ker nimamo svoje ladje, se okoristimo s tujo.«

»Le kako? Kako neki?« so me z vseh strani obsuli z vprašanji.

»O, kar tako,« sem odvrnil in medtem ko sem si porinil svoj novi cilinder daleč na zatilnik, sem se ponosno ozrl naokoli in nadaljeval: »Kar čisto preprosto! Samo, da bi na bregu pristala kakršna koli ladja. Mornarji so zmeraj veseli, kadar se jim nudi kaka prilika, da odidejo na kopno, pa bodo koj poskakali z ladje. Mi bomo počakali, da ne bo na ladji nobene žive duše več. Tedajci se bomo povzpeli na ladjo, izpustili bomo paro in... na svidenje, gospodje mornarji, mi potujemo! Ali si nisem to lepo izmislil?«

Rimsko pismo:

Drobne iz Rima

Rim ima zelo živahen cestni promet. To velja tako za osebni kakor vozni promet. Filobusi so vedno natrpano polni, pa tudi cestna železnica. Peljete se kamor hočete, vedno se vozi veliko ljudi. Po novih naredbah, ki so ukazovale omejitev uporabe bencina, je v začetku bilo za taksije malo težje. Sedaj je pa tudi v tem pogledu dovolj prekrbljeno. Vedno in povsod lahko dobite fijakerja, če se hočete voziti s konjem, ali pa taksi, če se vam mudi. V tem pogledu se sedanji časi od mirnih skoraj ne ločijo, le da seveda tujcev ni toliko. Pa Italijani sami več potujejo. Posebno novoporočenci od vseh strani prihajajo v Rim. Vedno se oglasijo tudi v Vatikanu.

Rim je tudi iz drugih razlogov **zaželeni cilj za ženitovanjska potovanja.** Po trgovinah še vedno lahko dobite, kar hočete. Za oblačilne predmete in za obutev morate seveda imeti oblačilno nakaznico, brez katere razen dežnikov ne dobite ničesar. V tem pogledu je režim zelo natančen. Toda z luksuznimi predmeti (razen, kar je iz zlata) so trgovine naravnost prebogato založene in vsakdo lahko izbira po željah — in po stanju svoje denarnice seveda. Posebno so obiskani »magacini« ali veleblagovnice, ki jih je v Rimu vedno več in vse delajo izvrstne kupčije. Po veleblagovnicah, ki imajo navadno prodajalne v več nadstropjih, se ljudi vedno kar tare. Mnogi gredo notri tudi samo zato, ker so lepo toplo zakurjene. Ni treba, da kaj kupite. Toda nazadnje ob veliki izbiri in zmernih cenah skušnjava le premaga človeka, da kupi vsaj kako malenkost. Dobiti je mogoče prav vse: od sladkarij, pa do igrač in zvezkov.

Omenil sem **sladkarije.** Opaziti je namreč, da ljudje kupujejo zelo veliko sladkarij. Bil je že izdan odlok, s katerim se ukinja velik del tovrstne trgovine; toda trgovci so tako dobro založeni, da je izvršitev odloka bila odložena za nekaj tednov. Kam naj bi sicer trgovci s svojim blagom! Zanimivo pa je, da so tudi časopisi pačeli nastopati proti čemerni porabi sladkarij, češ da so moka, leča in fižol vsaj tako zdrava hrana, na vsak način pa bolj hranilna kakor sladkarije.

Časopisi na splošno ljudi navajajo k **varčevanju.** Pritožujejo se, da mnogi lahkomiselno gospodarijo s plinom in elektriko. Mestna uprava teh podjetij je uvedla v zadnjem času strožje nadzorstvo. Kdor porabi preveč plina ali elektrike na mesec, mora to opravičiti, sicer je kaznovan. Ko bodo dnevi daljši in toplejši, bo pa vprašanje itak samo po sebi ugodno rešeno.

V izložbenih oknih so se te dni pojavili letaki z naslednjo vsebino: Nobenega dvoma ni, da bomo zmagali. Toda tudi vsak civilist more k temu prispevati svoj delež s tem, da ne godrnja, da se zadovolji res s tem, kar nujno potrebuje, da se ne spušča v politične debate in da misli na vojake, ki na bojiščih vse žrtvujejo za domovino. Reči je treba, da se Rimljani teh navodil tudi drže. V javnih lokalih, na filobusih (filobusi zato, ker vozijo po električni žici kakor tramvaj) in na cestni železnici so ljudje sploh molčeči in ne bodete nikjer čuli političnih debat kakor je to v Ljubljani navada, kjer mnogi mislijo, da so javni lokali najprimernejši prostor za odlaganje političnih nazorov. Če govore, potem govore le o čisto drugih, indiferentnih stvareh ali pa čitajo liste.

Sicer pa javna uprava za **prehrano prebivalstva zelo skrbi.** Treba si je le ogledati razne trge, ki jih je v mestu veliko. Nekatere sem tudi jaz obiskal in je posod sledeča slika: Povsod je na prosto izbiro sadja, kolikor hočete: predvsem pomaranč, zelo lepih jabolk, grozdja, svežega in posušenega, olivnih sadežev, posušenega sadja — prebogata izbira. Tudi zelenjave, kolikor kdo hoče: salate vseh vrst, radiča, ohrovta, kolerabe, repe, zelja (vendar kislega zelja tu ne jedo), karfijole itd. Tudi rib je dosti, svežih in nasoljenih, potem školjk, ostrig; sira vseh vrst, jajc (2.30 lire komad) in kuretine (37 lir kg) ne primanjkuje prav nič in vsak lahko kupi brez kart, kolikor hoče in more. Moka, meso, mast in testenine se pa prodajajo na nakaznice kakor v Ljubljani. Tudi cenena jajca se dobe na nakaznice, seveda ne v neomejeni količini. Tako je prestolnica z živili preskrbljena. Kdor ima denar, si lahko marsikaj privošči, a tudi ostalo prebivalstvo ne strada. Izbire seveda ni kakor v mirnih časih — a take izbire ni danes menda nikjer več na svetu in je verjetno tudi po vojski še dolgo ne bo.

Slehernemu, ki obišče Rim, takoj prvi hip pade v oči **velika gradbena delavnost.** Presenetljivo veliko se zida ne le na obrobju mesta, kjer so na eni strani v smeri proti Albanskim goram in proti morju, na drugi strani pa prav do reke Aniene (Teverone) nastala obsežna nova mesta: zida se zelo veliko tudi v samem starem mestnem središču, kjer podirajo stare nizke in trhle stavbe, da na njih vstajajo 6 do 8-nadstropne mogočne palače. V novih mestnih predelih nastajajo stavbe in ulice v slogu, kakor je danes po vseh svetovnih velikih mestih v navadi; v starem mestu pa pazijo, da novo zgrajene palače ne kaze značaja mesta. Zanimivo je, da so posebno v novem delu mesta, ki se razprostira med Tibero in Monte Mario poimenovali veliko ulic po imenih z bojišč med svetovno vojno. Tu imamo polno imen z Južnih Tirol in od Soče (Bajnščica, Carso, Gorizia, Gradisca, Isonzo, Monte Santo, Oslavia, Plava, Podgora, Postumia, Sabotino, Selci, Timavo, Tolmino, S. Valentino, Vodice), sami kraji, ki so bili znana bojišča v zadnji vojski. Sedaj pa je že tudi mnogo novih imen iz italijanskega afriškega imperija, iz Italijanske Vzhodne Afrike in iz Libije, ravno tako pa tudi iz Dalmacije in Albanije. Na eni zadnjih sej mestnega sveta je bilo sklenjeno, da dobe imena tudi tisti junaki iz sedanje vojske, ki so se posebno odlikovali v bojih. Čeprav torej mesto zelo hitro raste, vendar mestna uprava ne bo prišla v zadrego za imena novih ulic.

Rimska posebnost so **potujoče knjižnice.** Nekaj znanih knjigarn ima dovoljenje, da njeni prodajalci na posebno za ta namen zgrajenih voziščkih prodajajo knjige po cestah. Navadno se tak knjižni »branjevec« s svojim vozom, na katerem ima do tisoč knjig, ustavi v kaki mirnejši ulici, ki je blizu važnejše prometne žile in prodaja največkrat vse po isti, zelo nizki ceni. Vsakdo lahko izbira, kakor hoče. Včasih je mogoče dobiti tudi kako sicer mnogo dražjo knjigo pri teh prodajalcih za čisto majhen denar. Navadno ostane takšna potujoča knjižnica na istem prostoru le en dan; drugi dan pa prodajalec svoj voziček zopet kam drugam zapelje. Videti je, da se na ta način veliko knjig proda.

Rimski knjižni trg je zelo pester in bogato založen. Izložbe knjigarn so slejkoprej okusne in vabljive. Večje knjigarne imajo tudi mnogo nemške literature. Knjiga v kakem drugem jeziku se le redko vidi. Italijani sami pa imajo poleg beletristike zelo mnogo znanstvenih del; večina je italijanskih izvirnih, mnogo pa je tudi iz nemščine prevedenih. Čeprav je cena italijanskih knjig občutno narasla, pa je še vedno dosti nižja kakor nemška knjiga.

V nedeljo zvečer smo opazovali izreden pojav. Naenkrat se je na jasnem večernem nebu pojavilo vse črno malih ptičk, ki so glasno čvrčale. Bile so lastavice, ki so priletele od bogve kod in potovale bogve kam. V velikanskih jatah so se kake četrt ure spreletavale nad mestom, v mnogih plasteh ena nad drugo. Ko pa se je stemnilo, so se spustile na z drevjem porasli Pincio. Bilo jih je gotovo več stotisoč. Ker je bilo prepozno, nisem mogel ugotoviti, ali so prenočile v Rimu, ali pa so že ponoči dalje potovale.

Pozdravil sem jih kakor stare znanke. Razveselil sem se jih, kakor ljubega pozdrava iz ožje domovine.

Japonska je stopila v vojno dobro pripravljena

Mornarica — njen največji ponos

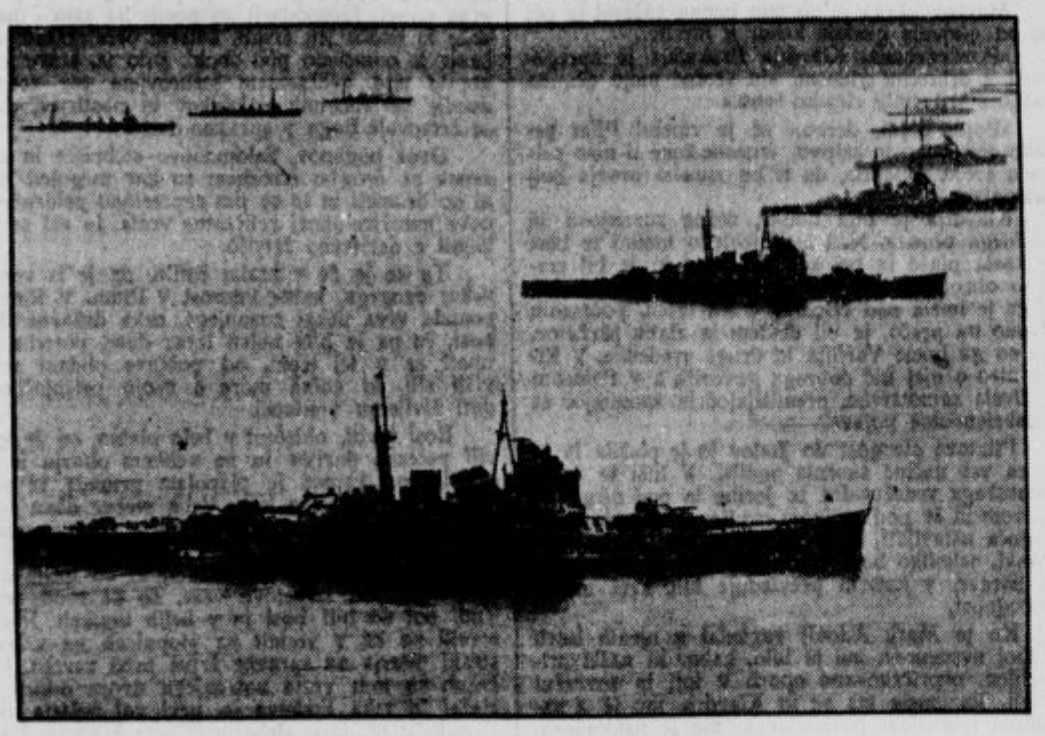

Japonske vojne ladje v tokijskem pristanišču

Pred dnevi smo čitateljem »Slovenca« popisali znamenito pomorsko bitko pri Čušimi, v kateri je cesarsko japonsko vojno brodovje premagalo prav tako močno rusko mornarico. Omenili smo, da spada ta dogodek med najsvetlejše podvige japonske oborožene sile na morju in da pomeni začetek japonskega načrtnega oboroževanja.

Zadnja svetovna vojna je Japonski prizanesla ter je ostala moč njene mornarice neokrnjena. V njenem nadaljnjem oboroževanju na morju je kmalu zadela na ameriško in angleško nezaupnost, iz katere se je porodila znana washingtonska mornariška pogodba, ki je postavila meje nadaljnji izgraditvi japonske mornarice ter jo spravila nasproti ameriški in angleški v razmerje 3:5:5. Japonci so se pritisku Washingtona in Londona morali vdati, toda s položajem, ki ga je ustvarila omenjena pogodba, se nikdar niso mogli prav sprijazniti. Zato je Japonska kmalu tudi pričela nastopati samozavestnejše ter je ob prvi ugodni priliki zapustila Zvezo narodov. Kmalu zatem je tudi odpovedala mornariško pogodbo z Ameriko in Japonsko.

Japonsko mornariško poveljstvo se je takoj vrglo z vso silo na delo ter je pričelo brez vsakršnih javnih napovedi ali pa samohvalisanja graditi nove ladje in se načrtno oboroževati na morju. Po podatkih, ki jih je objavil viceadmiral Pfeiffer v »Völkischer Beobachter-ju« je imela tedaj Japonska 2 najmodernejši bojni ladji, od katerih je imela vsaka po 42.500 ton. Ostale so bile nad dvajset let stare, toda vse bolje oborožene kakor pa ameriške in tudi hitrejše. Tem ladjam so se kmalu pridružile nove japonske vojne ladje, hitre in velike letalonosilke, moderne matične ladje za letala in zelo hitre težke in lahke križarke. Vse te nove japonske pomorske edinice so dobile tudi dobro šolane posadke.

Ameriška mornarica je imela tedaj prav tako močno, toda zastarelo mornarico. Predvsem nekatere vojne ladje so bile slabo oborožene. Dobre so bile letalonosilke in skupina križark, ki so bile večinoma zgrajene na podlagi izkušenj in odkritij mornariške oboroževalne industrije ter strokovnjakov. Posadka na teh ladjah ni bila dovolj šolana ter je bila sestavljena iz najemniške vojske, ki se pač ne more meriti z izvežbanostjo, odpornostjo in požrtvovalnostjo ter domovinsko ljubeznijo japonskega mornarja.

V sedanjo vojno proti Ameriki in Angliji so Japonci stopili z 9 bojnimi ladjami, 9 letalonosilkami, 7 matičnimi ladjami za letala, 12 težkimi in 23 lahkimi križarkami, 106 rušilci, 12 torpednimi čolni in 64 podmornicami.

Proti tej japonski moči na morju so imeli Amerikanci: v raznih havajskih pristaniščih 8 bojnih ladij, 3 letalonosilke, 2 matični ladji za letala, 8 težkih in 10 lahkih križark, 30 rušilcev in 20 podmornic. Na zahodni ameriški obali: 2 bojni ladji, 22 rušilcev in 16 podmornic. Na Filipinih: 1 težko in tri lahke križarke, 17 rušilcev, 18 podmornic in 1 letalonosilko. Razen tega je imela še Anglija: v Singapoorju in Hongkongu 3 bojne ladje, 3 težke in 10 lahkih križark, 24 rušilcev in 12 podmornic. Nizozemska mornarica pa je bila sestavljena iz 4 lahkih križark, 7 rušilcev in 12 podmornic.

Po prvem spopadu in borbi pri Pearl Harbourju in pri Kuantanu so japonska letala in podmornice uničile in potopile združenemu nasprotniku: 7 bojnih ladij, 2 težki križarki, 1 lahko križarko, 2 rušilca in 16 podmornic. Japonci pa so izgubili: 4 rušilce in 6 podmornic. Poškodovanih je bilo nasprotnikovih ladij: 3 bojne ladje, 2 težki križarki, 4 lahke križarke 1 letalonosilka in 5 rušilcev. Na japonski strani je bila poškodovana samo 1 lahka križarka.

Trenutno si stoje nasproti japonska in združena ameriško-angleško-nizozemska mornarica v sledeči moči: Japonska ima za boj pripravljene: 9 bojnih ladij, 12 težkih in 22 lahkih križark, 16 letalonosilk, 102 rušilca in 58 podmornic. Združeni nasprotniki pa: 4 bojne ladje, 8 težkih križark, 22 lahkih križark, 5 letalonosilk, 93 rušilcev in 62 podmornic.

Za nadvlado ogromnega področja, v katerem se vrše sedanji spopadi med Japonci, Amerikanci in Angleži, so imeli nasprotniki Japonske važna in močno utrjena oporišča, kar je izredno važno zaradi velikih razdalj matičnih dežela od teh krajev. Razdalja med Panamo in Filipini znaša približno 6600 morskih milj, od Havajev do Filipinov 4800 in od Havajev do Yokohame 4000 morskih milj. Japonsko vojaško poveljstvo se je odločilo za odločen sunek, s katerim mora nasprotnika tudi presenetiti in mu s prvim udarcem prizadejati takšne izgube, da v nadaljnjih borbah ne bo mogel nuditi tolikšne odpornosti, kakor bi jo v primeru, če bi bil na napad pripravljen. To so Japonci spretno izvedli in so zavzeli že več važnih oporišč, odkoder sedaj lahko nadaljujejo vse vojaške podvige v notranjost nasprotnikovega ozemlja. Dosedanje japonske izgube so malenkostne, predvsem kar se tiče njene mornarice.

Naročnikom »Slovenčeve knjižnice«!

V vezavo sprejemamo tudi broširane (zbite) knjige Slovenčeve knjižnice. Knjige sprejema uprava »Slovenčeve knjižnice«, Kopitarjeva 6, Ljubljana. Za vsako knjigo je za vezavo plačati 6 lir.

Vedno v poklicu

Odvetnik poučuje gledališko igralko, kako se mora zadržati pred sodiščem zaradi ločitve zakona. Igralka ga pazljivo posluša, nato pa stopi k ogledalu in si prične urejati lase ter vpraša odvetnika kar mimogrede »Kdo pa igra vlogo sodnika?«

Argentinski pesnik predložen za Nobelovo nagrado

Argentinski ambasador v Madridu, Es Kobar, je sporočil, da so člani španske akademije znanosti predložili znanega argentinskega pesnika Erika Lareto za Nobelovo nagrado.

Glavno delo pesnika Larete je roman »Slava don Ramirjac, ki je prestavljen v vse večje svetovne jezike. Poleg omenjenega romana je Loreta napisal tudi več pesmi z zgodovinskimi motivi iz Argentinije.

Znanstvena dela inozemcev na nemških vseučiliščh

Inozemski znanstveniki, ki delujejo na raznih nemških vseučiliščih so leta 1940 napisali 180 znanstvenih del. Od tega odpade na medicinsko fakulteto 51 del, na filozofsko 48, na pravno 34, na tehnično 24, veterinarsko 9 in na visoke trgovske šole 7.

Od inozemskih znanstvenikov, ki so objavili omenjena dela, je po narodnosti 37 Kitajcev, 22 znanstvenikov iz področja biv. Jugoslavije, 21 Grkov, 20 Bolgarov, 11 Romunov in ravno toliko Turkov, 9 znanstvenikov iz Velike Britanije in Indije, po štiri znanstveniki iz Irana, Perua in Tajske, po tri iz Egipta in Afganistana, po dva iz Estonije, Finske, Japonske, Letonije, Litve, Holandije, Norveške in Ukrajine in končno po 1 iz Armenije, Čilea, Danske, Anglije, Islandije, Kolumbije, Portugalske, Švice, Španije in Sirije.

Kaj greje človeka

Mraz pritiska, da kar škriplje. Vsi se zavijamo do nosu in čez ušesa, pa nas še zebe. Kdor more, ostane doma in se tišči peči. Če pa mora na cesto, pa naloži nase čimveč obleke, da bo bolj gorko. Le malokdo se vpraša, s čim nas prav za prav obleka greje in zakaj je prav volna kot najbolj topla tako cenjena.

Pa je kaj enostavna vsa skrivnost tople obleke. Da, tako enostavna, da bo resnica vsakogar presenetila. Povsod pozimi zapiramo dvojna okna, če jih imamo. Vemo namreč, da se soba mnogo bolj počasi ohladi, če so dvojna okna zaprta. Pri tem ne igra posebne vloge to, da skozi dvojna okna pri špranjah manj vleče, kakor skozi enojna, ampak nekaj drugega. Med zunanjim in notranjim oknom je razmak. Med obema šipama je plast zraka, ki večinoma miruje. Zrak pa je eden najbolj slabih prevodnikov toplote. Tako zračna blazina med obema šipama izredno zadržuje prehod toplote iz sobe, poleg tega pa je tudi steklo samo kakor tudi les, slab prevodnik toplote.

Človeška obleka se poslužuje istega načela. Obleka sama po sebi ne greje, ampak samo zadržuje toploto, ki jo izžareva naše telo. Zadržuje jo pa z večjim številom tankih plasti zraka med posameznimi kosi obleke in plasti zraka v obleki sami. Da bi ugotovili, kako vpliva obleka pri zadrževanju izžarevanja telesne toplote, so izmerili temperature posameznih plasti obleke in plasti zraka med kosi obleke same. Pri človeku, napravljenem za zimsko vreme, so pri 10 stopinjah toplote zunaj ugotovili naslednje: Suknjič sam je imel temperaturo 21 stopinj. Med suknjičem in telovnikom je bila zračna plast topla že 22 stopinj in eno desetinko. Med telovnikom in platneno srajco je imela zračna plast 24.4 stopinje, zračna plast med platneno srajco in majco 25.2 stopinje, zračna plast med kožo in majco pa je že dosegla 32.7 stopinj. Če se sedaj vprašamo, kakšna je najbolj primerna obleka za hud mraz, nam ta mejitev sama najlepše pove pravilno rešitev. Imeti moramo na sebi čim več plasti in to po vsem telesu. Če kjer koli omogočimo prepih, da se nam zračne plasti med kosi obleke lahko menjajo, nam vsa obleka ne zaleže mnogo. To bi mogle potrditi vse ženske, ki jih huda zima pač najbolj mrazi po nogah in kolenih.

Volna je pa zaradi tega najbolj gorka, ker se da tkati tako, da je v volnenem tkivu še največ zraka. Na ta način je v volnenem tkivu zračna plast neprimerno bolj debela, kakor v drugem blagu. Poleg tega volneno blago že zaradi drobno nakodrane volne same le težko dovoljuje, da bi se zračna plast v blagu mogla hitro izmenjati. Prav ta plast pa v največji meri zadržuje izžarevanje toplote.

Če še ne veste...

Sorazmerno številu prebivalstva, **ni nikjer na svetu toliko trgovin**, kakor na Japonskem. V Tokiju je n. pr. vsak četrti človek trgovec. Večina japonskih trgovin je odprta podnevi in ponoči.

Od vseh držav na svetu porabi **največ sira** majhna Švica, **jajc** Kanada, **alkohola** pa Francija.

Najdaljši podzemni predor ima Francija. Dolg je 6 in tričetrt kilometrov in veže pristanišča Marseilla, Martiga, Karonta in For de Bya. Visok je 4, širok pa en meter.

Najhladnejše mesto na svetu ni na Severnem polu, kakor bi kdo mislil, temveč v Grönlandiji, kjer je povprečna toplota sredi poletja precej izpod ničle. Več mest v Severni Sibiriji je bolj mrzlih, kakor pa na Severnem polu.

Reka Amazona ima na svetu **največ** voda. V svojem 6.000 kilometrov dolgem teku sprejme v svojo strugo nič manj kaor dvesto rek. Med njimi je 18 rek, ki so večje, kakor pa Rena.

Najvišja drevesa na svetu rastejo v Kaliforniji.

Med pticami, ki žive na svobodi je **najtežji** labud. Dobro razvit tehta 9 kilogramov. Mnogo večji kondor je težak samo 5 kg.

Od znanih rastlin ima **največje liste** velvičija, rastlina, ki raste v afriški puščavi. Listi te rastline so večkrat več metrov dolgi in dosežejo starost sto let.

Po trditvi zvezdoslovcev **pade vsako leto na zemljo 35 miljonov kometov**. Zemlja se torej z njimi sreča dnevno skoro stotisočkrat.

Zahtevajte povsod naš list!

Sport

Citius, altius, fortius!

Človek bi mislil, da smo sedaj brez vsakega športa. Tak je videz, ker potekajo nedelje brez športnih prireditev. V resnici pa je ravno sedaj doba, ko nas vabi sveža bela odeja k udejstvovanju v zimskih športih. Čeprav ni posebnih prireditev, vidimo dan za dnem vnete mladenke in mladeniče, ki hitijo po mestnih ulicah k uri razvedrila in krepitve. Tja na Golovec in Rožnik hodijo smučarji, na Ilirijo in druge ledene površine pa drsalci. Ne bojijo se mraza, veselih obrazov hitijo v svoje šole zdravja, moči in lepote.

Večkrat smo že poudarili, da v športu ne gre samo za prireditve in tekme, temveč za to, da zahajajo ljudje radi v naravo, kjer prebijejo svoje proste ure pri igrah, ki razvedrijo duha in pri vajah, ki krepijo mišice. Vedre in krepke mladine si želimo in zato pozdravljamo športno udejstvovanje v zimski naravi.

Športni ideolog Pierre de Coubertin, ki je obnovil sodobne olimpijske igre, je dal športnikom geslo, veljavno za vse čase: Citius, altius, fortius! — Hitreje, višje, srčnejše! Ne gre za igračkanje ali zapravljanje časa, temveč zato, da v mladih športnikih budimo prizadevnost, podjetnost in smisel za napredek. In ne gre le za podjetnost v športu, pač pa za to, da postane temeljna lastnost vsakega značaj. To velja zlasti za manjše narode, za katere so lenuhi in mehkužneži nedovoljen luksus.

Če čuti mladina posebno veselje do športnega udejstvovanja v naravi, je v tem podlaga za koristno vzgojno prizadevanje. Tisti, ki zgodaj vstajajo in se v hudem mrazu vzpenjajo na gore, vedno višje in višje, ki se urijo v smukih, da bi postali hitrejši in srčnejši, bodo nekoč tudi odpornejši. Po trajnih vajah in naporih bodo dobili več zaupanja v svoje preizkušene moči, kar opravičuje upanje, da bodo postali samostojnejši in srčnejši. Nič ni bolj žalostnega od fanta, ki je strahopetec — in od moža, ki nima primerne samozavesti. Če smo ponosni na slovensko fantovstvo, pod katerim razumemo prikupne »fante od fare«, si moramo tudi prizadevati, da usmerimo splošno vzgojno udejstvovanje tako, da fantje od fare ne bodo redke izjeme, na katere je ponosna vsa srenja, temveč da bodo v značaju vsakega fanta in dekleta lastnosti, ki so nam znane pod pojmi: podjetnost, veljavnost, srčnost. Tudi to je razlog za to, da se ogrevamo za šport, ki nudi dovolj prilike za uveljavljenje, pa tudi veliko priložnosti za preizkušnjo odpornosti, moči in srčnosti.

-ga.

Drsalni maraton na Vrbskem jezeru

Jutri je prvi dan največje letošnje drsalne prireditve v Nemčiji. V Celovec, kjer bodo imeli od 23. do 29. t. m. bogat drsalni spored, je prispelo veliko število nemških, norveških in nizozemskih drsalcev. Prišlo je tudi 15 časnikarjev, ki bodo dan za dnem poročali o poteku tekmovanj v hitrostnem drsanju. Ves spored se bo vršil na novem celovškem drsališču, ki ima med drugim tudi posebno krožno drsalno progo na 400 m.

Najprej bodo tekmovali za moško in žensko drsalno prvenstvo v teku na ledu. Moški bodo nastopili na 500, 1.500, 5000 in 10.000 metrov. Med tednom bo drsalni troboj med Dunajem, Monakovim in Berlinom, zatem pa mednarodni troboj med Nemčijo, Norveško in Nizozemsko. Startna lista inozemcev še ni znana. Po poročilih v nemških listih pa sodimo, da tudi prireditelji ne bodo nastopili kompletni. V nemški reprezentanci bodo hudo pogrešali trikratnega prvaka Wazuleka, ki je ranjen, pa Lebana, ki je padel. Tudi znani Stiepl ne bo mogel nastopiti, ker je na vojaški dolžnosti.

Celovški drsalni teden bo potekel v znamenju tekmovanja v hitrostnem drsanju. Na Vrbskem jezeru bodo priredili tudi drsalni maraton, to je tradicionalni tek na 32 km. Nemški rekord v drsanju na 32 km je že zelo star. Postavil ga je pred svetovno vojno inž. Bohrer s časom 2 uri in 1 min.

Šport v kratkem

O nedeljski igri hrvatske nogometne reprezentance so prinesli inozemski listi sledečo oceno: V hrvatskem moštvu je zlasti ugajal vratar Glaser, ki je spretno lovil pogoste težke žoge. Na porazu Hrvatov Glaser nima krivde. Precej ga je podpirala tudi obramba, ki je dobro krila in igrala dobro pozicijsko igro. V krilski vrsti je bil Kokotovič boljši od Jazbinška, ki je bil preveč defenziven in je videl svojo nalogo le v tem, da je pokrival Conena. V napadu sta zadovoljila moža na krilih, najboljši pa je bil Antolkovič. Tudi Lešnik je bil pred vrati nevaren, čeprav se zdi, da je bil Pavletič v prvem polčasu boljši.

Velik uspeh Karla Schäferja v Pragi. Pretekli teden je gostoval Schäfer s svojo umetniško drsalno skupino v Pragi, kjer je žel nenavadno velik uspeh. Njegovo večerno prireditev v zimskem stadionu je obiskalo 5000 gledalcev, ki so bili s sporedom nad vse zadovoljni. Schäfer, bivši olimpijski prvak v umetnem drsanju, spada med one športnike, ki so znali združiti svoje športno znanje z lepimi arenskimi točkami, ki navdušujejo tudi širše kroge. S plesi »Improvizacije« in »Ples v dvoje« je pokazal nenavadno veliko smisla za skladnost med glasbeno spremljavo in plesom na drsalkah. Ugajali so tudi nastopi s plamenicami in artistični skoki skozi goreče obroče in podobno. Schäfer je izbral odlično skupino najboljših drsalcev, katero je umetniško in artistično izšolal. Kako so njegove prireditve priljubljene, vidimo tudi iz tega, da je prejel več povabil za gostovanja.

Belgijec Peten, ki je na teniškem turnirju v Nizzi porazil bivšega svetovnega prvaka Henrija Cocheta, je v finalni tekmi premagal tudi Francoza Pellizzo z 8:6, 0:6, 6:4.

Anni Kapell je postavila v lanskem letu sledeče evropske in svetovne rekorde v prsnem plavanju: 200 m 2:55.6, 400 m 6:02.8 in 500 m 7:43.4. S svojimi uspehi si je upravičeno pridobila naslov najboljše prsne plavačice na svetu.

Finske saune gradijo tudi v Nemčiji. Z uspehi finskih športnikov so se popularizirale tudi njihove saune, domače parne kopeli. Začeli so jih graditi tudi v drugih državah. Čitamo, da so v Berlinu postavili več saun, katere ljudje radi obiskujejo. Tudi kmetijski vodja v Nemčiji je odredil, da morajo v vseh vzornih vaseh postaviti poleg drugih sodobnih higienskih naprav tudi domače ljudske parne kopeli po finskem vzorcu.

Hrvatski kegljači, ki so se mudili na turneji po Nemčiji, so gostovali tudi v Monakovem. Zmagali so Monakovčani s 36:26.

Von Tschammer u. Osten je izdal ob priliki smrti maršala Reichenaua proglas nemškim športnikom, v katerem slavi pokojnega športnega tovariša. Tschammer je napisal, da ni izgubil nemški šport le velikega prijatelja, temveč tovariša, ki je bil do poslednjih dni aktiven.

Jeseniški boksarji so zmagali v nedeljo nad Letalskim športnim klubom iz Zeltwega. V jeseniškem moštvu so nastopili Artsmann, Lalnig, Zupan, Pristov, Razinger, Mejnik in Ažman.

Iz sosednjih pokrajin

Oslavia. Dne 27. decembra je nenadoma umrl na Gorenjskem naš rojak Lavoslav Planinšek, carinski posrednik na Jesenicah. Ostal nam bo v ponosnem, nepozabnem spominu. Zaradi blagega srca in kremenite značajnosti so veselega gospoda »Planinca« vsi spoštovali in radi imeli. Zapustil je vdovo in tri otroke. Umrl je kot je živel — z vedrim zaupanjem v Boga. Pokoj njegovi lepi duši, žalujočim pa toplo sožalje vseh Bricev.

Iz kulturnega življenja. Izredno zanimanje vlada v Triestu za pričetek zimske operne sezone v Verdijevem gledališču. Prve predstave so bile razprodane, čim se je pričela prodaja kart. — Preteklo nedeljo je priredilo Združenje umetnikov svojo četrto prireditev v dvorani Liceja Dante. Tudi ta je bila sestavljena iz literarnega in muzikalnega dela. Na teh prireditvah bodo tržaški umetniki predstavili občinstvu vse vidnejše literarne in muzikalne talente našega mesta. — V Galeriji Trieste je bila odprta razstava znanega slikarja alpskih pokrajin Pia Solera. Solero je zadnjič razstavljal v Trstu pred 10 leti, sedaj pa se predstavlja s svojimi novejšimi deli, v katerih slika pretežno pokrajine iz Karnijskih Alp. — Zanimiva razstava se nahaja v galeriji Michelazzi. Tržaška slikarka Marina Flaugnatti razstavlja zbirko svojih slik rib in iz življenja na morskem dnu. Slikarka se je specializirala na to panogo slikanja ter je dosegla s svojimi slikami laskava priznanja na raznih razstavah. — Smučarska skupina »Monte Tricorno« je priredila nad vse zanimiv in izredno uspel filmski večer v prostorih Alpinskega društva. Na večeru so se predvajali krasni filmi, ki so prikazovali gorske velikane iz skupin Ortlerja, Pizz Palluja, Bernine in drugih alpskih orjakov. Izredno uspele posnetke je prikazoval tudi film o smučanju na Velikem Kleku, v katerem so posebno prišli do izraza drzni spusti po silnih strminah. Prav tako zanimiv je bil tudi film o zimskošportnih napravah Garmisch-Partenkirchna. — Tukajšnji fotografi-diletanti so priredili svojo šesto razstavo na sedežu Dopolavora Aquila v via Rosini 4. 24 avtorjev se predstavlja z 90 deli.

Preimenovanje nekaterih trgov in cest. Zdaj je mesto preimenovalo nekatere trge in ulice, druge, ki dosedaj še niso imeli imen, pa je na novo krstilo. Pri preimenovanju so odpadla nekatera dosedanja imena cest in ulic, ki niso bila niti zgodovinsko, niti osebno pomembna. Preimenovanje pa se je izvršilo z imeni junakov, rodoljubov ter zaslužnih umetnikov in učenjakov. Preimenovane so sledeče ulice: via Geppa je dobila ime po poročniku Alojzu Cascianu, prvi žrtvi za fašistične ideale, ki je padla v mestu in sicer v isti ulici, ki se poslej imenuje po njem. Ulica med trgom Garibaldi in trgom Impero se bo imenovala Alfredo Oriani (1870—1909), po znanem piscu in rodoljubu. Ostala imenovanja pa tičejo trge in ulice, ki so bile doslej brez imen. Antonio Rosmini (1797—1846), filozof in domoljub, je dobil trg poleg nove cerkve Madonna del mare, ki se gradi. — Vincenc Gioberti (1801—1852), filozof in rodoljub, je dobil trg pred cerkvijo sv. Ivana. — Nikolo Giani, odlikovan z zlato kolajno, zaslužen fašist, padel v bojih z Grki, je dobil trg poleg Stadiona. — Tri nove ulice v Rione del Re so dobili Silvano Buffa, nosilec zlate kolajne, padel v sedanji vojni; Angel Valentini, prvi tukajšnji prostovoljec, ki je padel l. 1915 v osvobodilni vojni in Odorik Panfili, nosilec zlate kolajne, padel v Abesiniji. Nova ulica poleg trga Carlo Alberti se bo imenovala po Josipu Picciola (1859—1912), pesniku in rodoljubu. Nova ulica med ulicama Orlandini in D'Alviano se bo imenovala po Frideriku Seismit-Doda, dalmatinskem rodoljubu. Nova ulica poleg novih hiš »Infacap« v Rojanu bo nosila ime Josipa Giustija (1805—50), satiričnega pesnika. Dve novi ulici poleg istoimenskih novih hiš na Skoljetu pa bosta nosili imena pisatelja in rodoljuba Hipolita Nieva (1831—61) in slavnega pisatelja in rodoljuba Antonija Fogazzara (1842—1911). Skladatelj Giacomo Puccini (1858—1924) je dobil svojo ulico, ki pelje iz ulice T. Grossi h gledališču pod milim nebom na gradu. Veliki starorimski pesniki Vergil, Ho-

Francesco Perri: 41

Neznani učenec

Zgodovinski roman iz Kristusovih časov. Prevedel dr. Jože Lovrenčič

»Ali ni mogoče, da bi se na kak način sporazumeli s tem narodom?« je vprašal.

»Ne, ni mogoče, moj dragi,« je odvrnil Pilat in vzel v roke srebrno bodalce s slonokostenim ročajem. »To ljudstvo prevzetnih raztrgancev misli, da je izvoljeno ljudstvo nekega fantastičnega Boga, ki živi v teh gorah, se oglaša v gromu in diha s puščavskim vetrom. V Rimu povzročajo bogovi smeh, tu pa, da zblazniš.«

Nato je ukazal, naj prinesejo efod in ga izročijo Kaifu, potem pa je še s svojo običajno ostrostjo govoril o Judih.

»Vedi, dečko moj, orientalci so do dna anarhisti in sovražijo Rim prav zaradi tega, ker pomeni Rim red. Z upravičenim ponosom lahko vprašamo, kaj bi bil svet brez Rima? Da je morje svobodno in brez feničanskih in anatolskih piratov, je naša zasluga; da so trgovske poti od Herkulovih stebrov do Vizurga in od Panonije do Sarmacije varne, je delo Rima. Zakaj se torej upirajo ti heloti? Rim ukazuje, ker ima pravico do tega: njegovo poslanstvo je poslanstvo naroda, ki uvaja red. Kdor se upira, bo strt. In dalje, šibki so in se morajo že enkrat privaditi poslušnosti. Gorje, če bi prišli sužnji kdaj do kakih pravic! Pravica pritiče samo hrabremu in svobodnemu človeku — sužnji nimajo pravic.« In se je zasmejal in udaril z roko po mizi iz cedrovine, okrašene z želvovino.

Panza, ki je bil mlajši in veselejše narave, se je pošalil in rekel:

»Kadar pride naš upravitelj v Jeruzalem, je vedno slabe volje. Meni pa to mesto ugaja. Tu je toliko lepih žensk in toliko norcev, da se zabavam. Če me kdo ujezi, ga izročim Trikongiju, da ga pretepe, pa je vse v redu.«

»Z ženskami kar previdno,« je opozoril Pilat. »Ta dečko je imel že v Rimu dovolj sitnosti s to vrsto živali, zato mu daj z njimi mir!«

»Ah,« je vzkliknil Panza, »torej s takega potovanja prihajaš? Sijajno, zanimiv začenjaš postajati! Sicer pa ni nič lepšega v življenju.«

Marcus se je skušal nasmehniti, da bi pokazal, kako je že zrel mož, a je bil v neznanski zadregi. Spomnil se je Varilije in ob misli, da bi moral v razgovoru s Panzom kaj o njej povedati, mu je bilo kar tesno pri srcu. Zdelo se mu je, da bi onečastil nekaj svetega.

Pa ga je Pilat takoj rešil iz zadrege ko je prešel na drug pogovor.

Med navodili, ki jih je dobil od cesarja, je bila omenjena tudi dediščina, ki naj jo Marcus prevzame, ko obleče virilsko togo.

»Saramala bo za praznike v Jeruzalemu,« je rekel, »in treba ga bo obvestiti, naj se zglasi jutri pri meni, da se osebno spoznata in poračunata. Svetujem ti, da pusti še naprej denar v rokah tega starca. Nihče bi ti ga bolje ne upravljal.«

Medtem je prišla že deveta ura in bobnenje, ki se je slišalo iz tempeljskih dvorov, je oznanjalo, da se je začel večerni obred parasceva in žrtvovanja jagnjet.

»Pojdimo,« je rekel Pilat, »in pogiejmo to klanje! Videl boš mojo ženo, ki je tam zraven kakor kakšna skrušena vestalka. Nekaj strahotnega je, kar se godi v tej deželi! Ob njihovem nenavadnem Bogu, ki se oglaša kakor ruševec na gorah, ti preide mrzlica v kri, napada te kakor trešljika in te ne pusti več. Klavdija se je je, mislim, že nalezla. Nič drugega ne dela, ko da pošilja v tempelj golobe in posluša judovskega vedeževalca. Tudi ona pričakuje Mesija.«

7.

Z zgornje ploščadi palače Antonija je bil lep razgled na tempeljska dvorišča in na mesto. Tam sta Pilat in Marko našla Klavdijo. Pilat je stopil k ženi, jo poljubil, pokazal na Marka in rekel:

»Glej, to je sin Valerija Grata, o katerem so ti pisale tvoje prijateljice iz Rima. Ali bi se hotela z njim seznaniti? . . .«

»O, Mark Adonij?« se je začudila Klavdija s svojim sladkim in otožnim glasom. »Pravkar mi je pisala o tebi Lolija, posebno dolgo pismo pa je poslala Varilija.«

Markov obraz je ob tem imenu zažarel in oči so od ginjenja gledale kakor v mrzlici.

»Pozdravljena, Klavdija Prokula,« je spregovoril z drhtečim glasom, »in srečne moje oči, da vidijo v tej zemlji rimsko ženo.«

»Pojdi pojdi, dečko,« se je vmešal Pilat nekako očetovsko in šaljivo, »rimske žene ti niso prinesle sreče. Upajmo, da ti bo rimsko orožje bolj naklonjeno.«

Klavdija je bila ljubke, nežne zunanjosti in otožnega obraza. Nad malinjebledo tuniko iz bisa je imela plašč iz bel kooške volne ki je bil srebrno obrobljen z vezenimi palmami. Edini nakit, ki ga je imela nad čelom v črnih laseh, počesanih gladko na prečo, je bil diadem iz zlatih škržatov, kot so ga imele Varilija in druge uvedenke. V Rimu niso o njej nič dobrega govorili, a v Palestini je živela samotarsko, premišljajoč in zanimajoč se za skrivnostne pojave.

Pilatova strogost do Judov jo je plašila in jo je na vse načine skušala omiliti. V hiši je imela judovskega vedeževalca iz Jerihe in pod njegovim vplivom in še pod vplivom okolice, kateremu se ni mogoče ustavljati, se je vedno bolj nagibala k judovski, nekoliko besni veri, ki je bila kakor nalašč za narave, v katerih prevladuje klic krvi trezno razsodnost.

Ko je Mark Adonij zagledal v njenih laseh simbol uvedencev, mu je bilo, kakor bi našel prijateljico, nepričakovano oporo v tuji in sovražni deželi. Razumela sta se in Klavdija mu je z navadnim pogledom povedala, da mu je naklonjena.

»Jutri bom že pisala Variliji o tebi,« mu je rekla. »Zelo te ljubi in trpi, ker si tako daleč.«

»Tudi jaz, Klavdija, jo ljubim in upam, da mi Poncij Pilat, ko vestno izvršim dano mi nalogo, doseže pri cesarju pomilostitev in dovoljenje, da se bom mogel vrniti in priti spet k njej.«

Tedaj pa se je pozornost vseh obrnila k templju, odkoder je z velikanskih dvorišč prihajalo oglušljivo vpitje in blejanje jagnjet, da se je kar zrak tresel. Gospodarji so nosili na ramah na tisoče in tisoče teh živali, katerih prestrašeno oglašanje je odmevalo pod oboki. Bilo je, kakor bi se zbrale pod veličastnem stebrovjem vse čede te zemlje skrivnostnih vojščakov in pastirjev, da bi se žrtvovale Bogu v spravno daritev.

Dvor poganov, Salomonovo stebrišče in dvor žensk za drugim obzidjem so kar mrgoleli ljudi, ki so hrumeli in so se jim neprestano pridruževale nove množice skozi veličastna vrata. In vsi so prihajali z darovano žrtvijo.

Tu se je že v zraku čutilo, da je ta vernost nekaj drugega, kakor vernost v Rimu. V Rimu je postala vera nekaj zunanjega, neka državna dolžnost, tu pa je bila nujen izraz duše, potreba, zaupati se v tej trpki, od puščave obdani zemlji višji sili, ki edina more s svojo pričujočnostjo dati življenju vrednost.

Bosi leviti, oblečeni v belo platno, so že opravili večerno daritev in na velikem oltarju iz neobdelanega kamna je plapolala grmada iz pinijevega in cedrovega lesa. Velik steber dima se je vzpenjal v jasno večerno ozračje. Na znamenje voditelja obredov so dolge srebrne trobente še tretjič zadonele in skozi vrata, ki so ločila dvor svečenikov od Izraelove veze, so se vsuli pevci. Tudi oni so bili bosi in v belih tunikah. Razpostavili so se v vrstah na stopnicah na vzhodni strani oltarja za spravne žrtve pred zaveso. Istočasno so tudi vrata notranjega dvora odprli nastežaj in reka ljudstva — prvi val neštete množice, ki je prišla iz slehernega kota Sredozemlja — je pridrla v notranjost, vsak s svojim jagnjetom, namenjenim za pasho.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih pa ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

Izborna filmska drama, globoke življenske vsebine

Jutri me aretirajo . . .

F. Marian, K. Dorsch, G. Uhlen

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Lukrecija Borgia

Monumentalno zgodovinsko filmsko ve'delo Isa Pola Cario Ninchi, Mario Bernardi Feder co Benfer

KINO UNION - TEL. 22-21

Velika filmska drama ljubezni in ljubosumja z igralci svetovnega slovesa

Zapuščena

CORINNA LUCHAIRE — MARIA DENIS — GIORGIO RIGATO

KINO MATICA - TEL. 22-41

Film napetih pustolovščin junaštva in vročega domoljubja

Krvava roža

William Romance, Gjorge Prlamant

Globoka bojna drama v filmu

Zadnja patrulja

Predstava danes ob 17'0

Predstave v nedeljo ob 14,30 in 17. uri

KINO KODELJEVO, tel. 41-64

Z Gorenjskega

Nesreča v tovarni. 34 let stari pomožni delavec Alojzij Bajec iz Kranja je pri barvanju tkanine v neki tekstilni tovarni z obleko zašel v stroj. Vrteči se stroj je nato še Bajca samega potegnil vase. Bajec je dobil tako hude poškodbe znotraj, da bo težko okreval.

Pred celovškim posebnim sodiščem je bil na 18 mesecev ječe obsojen 39 let stari tesar Ivan Pustoslemšek, doma iz Šmartna ob Paki, ker je dne 5. maja na kmetiji Pavla Sterniča v Labudu vpričo več delavcev iz elektrarne govoril razne reči. Zagovarjal se je, češ da ga hrvatski delavci, ki so pričali zoper njega, takrat niso dobro razumeli. Pa ta zagovor ni držal.

Koroške narodne pesmi v gorenjskem zdravilišču. V gorenjsko bolnišnico je prišlo iz Celovca pet Korošic v narodnih nošah, katere so vsakemu bolniku, ki tamkaj leži, zapele po eno koroško narodno pesem v nemškem jeziku. Ker koroškega nemškega narečja vsi bolniki niso razumeli, so vsako pesem še ustno razložile. Listi poročajo, da je to ugodno vplivalo na bolnike.

Koroška ljudska zveza (Kärntner Volksbund). V življenju te organizacije na Gorenjskem se bo zgodila v prihodnjih tednih precejšnja sprememba. Pri večini krajevnih edinic tega društva so stali doslej na čelu domačini, le redki so bili, ki so bili nemškega pokolenja. To pa se bo sedaj spremenilo. Na čelo tudi krajevnih organizacij bodo prišli samo pravi Nemci. Na ta način bosta n. pr. v kamniškem okraju ostala na čelu svojih edinic samo še dva dosedanja gospoda, vsi drugi bodo izmenjani in bodo prideljeni z redkimi izjemami vsi novoimenovanim vodjem krajevnih edinic KVB (Ortsgruppenführerjem).

Malioglasi

V malih oglasih velja pri iskanju službe vsaka beseda L 0.30, pri ženitovanjskih oglasih je beseda po L 1.—, pri vseh ostalih malih oglasih pa je beseda po L 0.60. Davek se računa posebej. — Male oglase je treba plačati takoj pri naročilu.

Službe

Dobe:

Pošteno, snažno osebo

zmožno dela, sprejmem za opoldanske ure v boljšo hišo za pomoč gospodinji. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 552. (b

Služkinjo

veščo kuhanja, sprejmem takoj. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 535.

Sobe

Oddajo:

Prazno sobo

zračno in sončno, oddam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 540.

Stanovanja

Iščejo:

Enosobno stanovanje

ali večjo, svetlo sobo — iščem. Plačam dobro. Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Center« št. 551.

Prodamo

Gojzerje

nove, št. 45, in ženske semiš-čevlje št. 39, prodam. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 539.

Berite Slovenca in oglašujte vnjem!

Zaslužek

Lep zaslužek

lahko dosežete s prodajo knjig. Delavni akviziterji (akviziterke) tudi izven Ljubljane, se takoj javite upravi »Slovenca« pod »Tudi stalno« št. 533.

U najem

Kmetski gostilničar

z delovno družino, ki poseduje gostilniško koncesijo, dobi pod zelo ugodnimi pogoji gostilno v najem. Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Delovni gostilničar« 538.

Kurivo

Premog

DRVA

I. POGAČNIK,

Ljubljana, Bohoričeva 5.

Tel št. 20-95.

Za vedno nas je zapustil naš najboljši mož in očka

dr. Matej Senčar

odvetnik in bivši župan v Ptuju

Pogreb bo v petek, 23. t. m. v Malinski.

V Malinski, dne 21. januarja 1942.

Rodbine:

dr. Senčar, dr. Planinšek, dr. Ban.

Zahvala.

Naša prisrčna zahvala vsem, ki so na kakršen koli način pomagali naši mami v njihovi bolezni, vsem, ki so jih spremili na njihovi zadnji poti, molili zanje in z nami sočustvovali. Bog povrni!

Velike Lašče, 21. januarja 1942. ***Hočevarjevi***

Zahvala

Za vse mnogoštevilne izraze iskrenega sočutja ob priliki prerane in nenadomestljive izgube moje ljubljene žene, naše zlate mame, sestre, tete in svakinje, gospe

Marije Malgaj

roj. Bizovičar

vsem darovalcem številnih poklonjenih krasnih vencev in šopkov, vsem, ki so pokojnico počastili s pokropitvijo in so jo v tako velikem številu spremili do groba, izrekamo našo najprisrčnejšo zahvalo. Posebno zahvalo pa smo dolžni g. dr. Cibru, ki je v nočni uri neutegoma pritekel pokojnici v pomoč in jo skušal oteti, g. patru Metodu za podelitev sv. poslednjega olja in prečastiti duhovščini za spremstvo k večnemu počitku, združenima pevskima zboroma v Šiški za ganljivo poslovilno petje, deputaciji prostov. gasilcev v Sp. Šiški, razrednemu zastopstvu trgovske akademije, vsem dobrim sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v tej neizmerni tugi in bridkosti na kateri koli način lajšali našo težko bol. Posebej še zahvaljujemo naši »teti« ge. Pušarjevi za vsestransko požrtvovalno skrb in pomoč v teh bridkih urah.

Še enkrat vsem: Bog plačaj!

V Ljubljani, dne 22. januarja 1942.

NIKO MALGAJ, soprog; NIKO in MARJAN, sinova in ostalo sorodstvo.

Kupujte svoje potrebščine pri naših inserentih!

Jean Giono

Velika pregrada

Danes sem doživel tragedijo narave. Obnašal sem se, kakor je bilo stvari primerno. Da se razumemo: to niso bili kaki pogubni gibljaji, kakor bi jih napravil nevednež, temveč gibi, katerim sem se počasi priučil, z vso nežnostjo svojega srca, gibi, ki so sčasoma, tako rekoč po kapljicah, prodirali v moje živce in mišice in mi prešli globoko v kri: pazljivo — smotrni gibi. Oh, bile so le uboge človeške kretnje. Prej nisem bil vedel tega. Šele potem sem spoznal, da sem, kljub vsemu, odmaknjen z veliko pregrado.

Ko se mi je to razjasnilo, sem mislil v svoji notranjosti: »Tak kot jaz bi vendar moral . . .«

Ne, tudi tak, kakor sem jaz, n

•

Močno je deževalo. Bil je eden takih nervoznih nalivov, ki so lastni mesecu aprilu: razburkan veter, mrzlo bijoči curki in nebo tako nizko, da je videti napetost njegovih mišic.

Poznega popoldneva sem vzel svoj ogrinjač in kapo ter stopil iz hiše. V tobačnem vzdušju moje sobe so se me začele lotevati halucinacije, da se mi je zdelo, da stojim na dnu morja. Dve krepki vetrovi zaušnici sta me spet spravili k zavesti. Ogledal sem si vreme in prišel do zaključka: »Na gričevje se pa že lahko upaš . . .« in šel sem na pot.

Moj cilj je bila lepa, okrogla vzpetina z imenom »Vetrnik«, — kar pove, da nisem ravno iskal zavetja pred vetrom in vremenom.

Čim bolj sem se bližal vrhuncu, tem bolj divji je postajal v drevesa se zaletavajoči vrtinec viharja in dežja. Črno ozračje je vršalo s težo deročega vodovja. Razdrobljeno grmenje je grgralo z višine. Oljke (ki so vendar gibke stvari, vajene skrbi in vremena vseh vrst) so bile v veliki stiski.

Potem je bilo za trenutek mirneje. Daljna, bela svetloba je legla na pokrajino. Skozi še vedno trepetajoči trak, ki se je nenadoma sprostil dežja, je planilo odsekano ječanje.

Bilo mi je, kot bi dobil udarec v obraz. Obstal sem in se oziral okoli sebe. Gledal sem zlasti proti nekemu visokemu šopu trave; zdelo se mi je, da od tam prihaja ječanje. Dva velika krokarja sta vzletela iz trave. Spoznal sem jih; bila sta dva izmed utrjenih, roparskih, starih gorskih krokarjev, ki se morajo pozimi zadovoljiti z lovom na podgane in svizce, z bližajočo se pomladjo pa se obrnejo proti našim prijetnim gričem in sočnejšemu plenu.

Ko sta se dvignila s travnatih tal, ju je en sam zamah perutnic zanesel prav v veje oljčnega drevesa.

Spet se je začelo stokanje.

Krokarja sta zrla vame in začela oba s hreščavim, vreščavim hrupom, tako nekako, kot bi se lomile veje. To je bilo svarilo. Tedaj se je dvignila iz trave v višino poljska vrana, močna črna vrana, ki se je mehko leteč zapletala v liasnaste vijuge, mahala s krili in se nato kot ubita spustila v globino doline. Brez dvoma: bila je debela in dobro nažrta žival.

In spet stokanje in ječanje.

Pregnal sem krokarja s kamenjem in pristopil k travnatemu šopu. Toženje je prenehalo. Iskaje sem se oziral naokrog. Rahel trkljaj trave mi je izdal mesto. Bila je zajkla — lepa žival, vsa izgubljena v strahu in bolečini. Ob njej dva novo rojena mladička: le še dve krvavi kepici, raztrgani od krokarskih kljunov, razmrcvarjeni od vranovih kremljev. Uboga mati! Ležala je na strani. Tudi ona razmesarjena in raztrgana ob živem telesu. Bolečino je bilo videti v njej, kot bi bila živa: zagrizla se ji je v široko rano na trebuhu, videti je bilo, kako se je gibala v njej kot žival, ki se valja po sluzu.

Zajkla ni več ječala.

Pokleknil sem kraj nje in ji gladil njen gosti, drgetavi kožuh, zlasti na tilniku, kjer občuti ljubkovanje najmočneje. Saj ni bilo možno storiti kaj drugega kot nuditi sočutje, polno srce sočutja, da se nekoliko ublaži strah, in živali reči:

»Ne, nisi popolnoma zapuščena; nekdo trpi s teboj, vidiš, ozdraviti te ne morem, toda vsaj zaščitim te lahko pred tvojimi sovražniki.«

Gladil sem žival. Nič več ni vekala.

Ko pa sem zdaj gledal živali v oči, tedaj sem spoznal, da samo zato ni več tožila in ječala, ker sem bil zanjo še strašnejši od krokarja.

Ni bila uteha in tolažba, kar sem prinesel tej živali v njenem smrtnem boju, temveč strah, tako grozen strah, da niti ječati ni več znala, da ni znala več klicati na pomoč; edino, kar ji je še ostalo, je bilo: umreti.

Bil sem človek in uničil sem poslednje upanje. Žival je poginila od groze, ker ni razumela mojega sočutja; moja božajoča roka je bila groznejša kot kljun črne vrane.

Velika pregrada naju je ločila.

•

Povedal sem že, da sem tedaj, ko sem se vrnil domov, mislil sam pri sebi: »Nekdo kot jaz bi vendar moral . . .« Nisem mislil tega iz domišljavosti, temveč v naivnem začudenju.

Sem človek, ki more govoriti jezik sinic — glejte, že prihajajo, skakljaje po vejnatih stopnicah na tla k mojim nogam. Mirno se mi bližajo polhi, čisto zaupno, da morem videti svojo zrcalno sliko v zlatih kroglicah njihovih oči. Dobrohotno me opazujejo lisice in če dodobra spoznajo, kdo sem, odcapljajo brez strahu mimo mene. Jerebice ne vzletavajo pred menoj, temveč, ne na bi dvignile kljune, mirno kljujejo naprej. Kajti jaz sam sem žival med vsemi drugimi živalmi, — bitje, v katerem prebiva vse skrivnostno, kar je v gozdu, v pustinji, na hribih: brinovo grmičje in timijan, divji zrak in roža lakotnik in nebo in veter in pomladni dež. In več imam v sebi sočutja do živali kot do trpljenja ljudi. Če bi torej bil en sam, za kogar bi morala pregrada pasti . . .

Ne, pregrada je tu. In treba je bilo naših, v tisočletjih nakopičenih hudobij, da je postala tako nepremagljiva kot je.

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: inž. Jože Sodia Urednik: Viktor Cenčič